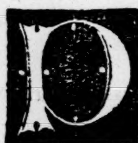
17

Moretū mēdicantiū isagogicon in grammaticam.

¶ Frater Edmūdus Belland inter Augustinēses Anglie Pro-
uincialis prior indignus/ suis patribus et fratribus. S. P. D.

liber pertinet

P Riscoꝝ grāmaticoꝝ p̄tes ⁊scripti ⁊ vtriusq̄ ligue
eruditissimoꝝ (qui nulli⁹ doctrine ignari magno
habētur in p̄cio) de re litteraria memoratu digna
eligere(et electa in sūmā ordinati redigere: vt ge-
neraliora grāmatice rudimēta(q̄ in Donato/⁊ re-
migij regula mixtim cū vulgari/necnō Petri Pō
tani Brugēsis grāmatica reperiuntur) ꝗ̄ sit vtile/ ꝗ̄q̄ ⁊ducibile
usi tp̄is tenellis nouicioꝝ ingenijs iuditio oīm (q̄ eorūdē infru-
ctuosā tp̄is iacturā nō ignorāt) cōmitto. vt vl̄ diuersi ideomatis
desiderata cupiditate/eoꝝ delectarent̄ ingenia: vl̄ saltē festinatio
ne breuitate ipsoꝝ releuarent̄ discēdi fastidia. Varijs nāq̄ studi-
oꝝ oblectamētis puuloꝝ aīos addiscētiū demulcere oportet/ ⁊ in-
star fastidientis stomachi diuersis esculamētis delinire/ne addi-
scētē tenera adhuc capedine feruidū: auar⁹ tractādi mod⁹ retor-
q̄at/aut cōtinuata ꝓlixitas/discipline cāp̄u exilire cōpellat. Ora
cianā iuxta sententiā/pueꝛ dāt crustula blādi doctores elemēta
velint vt dicere p̄ma. Hoc ergo opusculū varijs ex autorib⁹ emē
dicatū/me nūc ad se trahit: vt nr̄is tirūculis celeri⁹ valeat ꝓdes-
se. At vbi ea/q̄ ex scd̄a p̄te dicti Pōtani cerpserim/soluta dūtaxat
orōne ⁊texta viderē: Bernardū Andree tholosanū poetā regiū ⁊
⁊fr̄em nr̄m rogaui/hāc int̄ cet̄a vt a suis negotijs respirādi/feri-
andiq̄ manucapet ansā/Pōtani solutas vꝫ regl̄as / ita v̄sibus
cogere: ꝙ pueri in tenera vtatula eas discere ⁊ memorie mādare
possent. Qd̄ ille mira celeritate/⁊ quasi dictociti⁹ p̄fecit/ metraq̄
mihi regl̄is (a dicto Pōtano/⁊ alijs autorib⁹ mutuatis)aptāda
cōmendauit: q̄ let⁹/accintusq̄ cū gr̄arū actionib⁹ huic opusculo
spersim inserēda accepi. non ꝙ me id facere posse putarim satis:
varijs alioq̄ negotijs vndiq̄ district⁹. Addo ꝙ parū i ea (vt aiūt)
palestra me valere nō ignoratis/sed q̄r pro lege iuuenum instru-
ctionē/firmissime mihi statuerim: facile ꝓfecto alias recusassem
quod recte explicare nō me posse potarim. Nec deerunt fortasse
critici qui hec tanq̄ nugalia deridēāt/in quibus me etiā multa p̄-
terisse subnotabūt: nec oīa ad vnguē explicuisse: quoꝝ tamen ia-
cula nō magnipendo/modo ip̄is iniuriā nō intulerim. Nō enim
ab alijs q̄ a nr̄is iuuenib⁹ hec admittēda paraui. Restat nūc(ꝙ
pleriq̄ efflagitāt)quo noīe aut qua placet appellatiōe/ nr̄aꝫ hāc
elucubraciūculā denoīare. Quib⁹ ex tp̄e respōdem⁹/moretū esse
mēdicātiū/hoc est nouicioꝝ fr̄m Augustinēsiū/ tū q̄a scatet exq̄-
sita sermonis alieni mēdicitate/tū q̄r policioris doctrine cōtentū

ꝑcitate mixtā ex diuersis seorsū/& simul autoꝝ dictis stipē colligit et cupita breuitate indilate cōgrui sermonis finē ꝯstituat. q2 lōga solēt sperni gaudēt breuitate moderni. Sed de hac re satis supq3/nec aliud supest ꝙ hec:q incepta orsaq3 nūc fuerint ea vigilantia & solicitudine executiōe dare curet3 qua noua epithomate in lucē ꝓdire curauerim. Et vos p̄res in Christo valete.

Ell me what thou lernest

diffinitio grammatice. a.

I lerne grāmer. Dic mihi quā artē ꝓfiteris? Grāmaticam addisco. what is grāmer? Grāmer is a science of ryght wryttynge and spekynge: the whyche standeth by vse/reason/and auctorite. Quid est grāmatica? Grammatica est scientia recte scribendi/et loquēdi: que vsu/ratiōe/auctoritateq3 cōstat. How many partȝ of grāmer ben ther? Quot sunt partes grāmatice? Fowre. Quatuor. whiche fowre? Que? Letter/syllable/diction/and oration. Littera/sillaba/dictio/et oratio.

De.iiij.ptib9 grammatice. b.

Howe many letťs ben ther? Quot sunt littere? Two and twenty. Duo et viginti. A.b.c.d.e.f.g.i.k.l.m.n.o.p.q.r.s.t.v.x.y.z. H is no letter/but a note of haspiracion. H non est littera/sed haspirationis nota.

De lr̄a. c.

Howe many kyndes of letters ben ther? Quot sunt genera litterarū? Two. for some letters ben vowelles/and the residue ben consonantȝ. Duo sunt genera litterarū: quidā enim sunt vocales.a.e.i.o.v.et reliqua consonantes. wherof.ix.ben mutes/and vij.ben semyuowels. De quibus cōsonantibus nouem sunt mute.b.c.d.f.g.k.p.q.t. Et septem semiuocales.l.m.n.r.s.x.z.

Quinq3 vocales. d.
ix.mute. e.
vij.semiuocales. f.

Into what vse ben letters takē? In quem vsum assumte sunt littere? Into the makynge of sillables. In constructionē sillabarū. Howe so? Quonam pacto? For the ioynynge togither of.ij.vowels maketh a diptonge: as au/eu. And if one consonant or many consonantȝ be companed to a vowell/they cause dyuerse syllables. Nam conglutinatio duarū vocalium reddit diptongum au.eu.ae.oe. Et si vna vel plures consonantes vocali associate fuerint/varias sillabas causāt: vt pa ter stirps.

De sillaba & diptongis. g

I parceyue that well. Capio. But what is made of sillables afterwarde? Sed quid demum ex sillabis fit. wordes or diccions/wherof at the laste we make orations: wherby we may tell to an other congruently all

De dictiōe. h.

the concept of our mynde: and therfore diccions ben called ptes
De orone. i. of oration. Dictiones fiunt ex sillabis: quibus tandem orationē
construimus/ per quam orationem mentis nostre cōceptū alteri
indicare cōgrue possumus: hinc et dictiones partes orationis di
De partib⁹ orationis. k. cunter. Howe many partz of oration ben ther? Partes oratiōis
quot sunt? Eyght. Octo. whiche. viij? Que? Nowne/pronowne
verbe/participle/aduerbe/cōiunction/preposicion/& interiectiō.
Accidentia dictionū. l. Howe many thynges belongeth to these partz of speche? Quot
accidunt istis ptibus orationis? These. xix. folowynge. Nouem
decim hec sequentia. Qualitie befalleth to nownes onely: and it
is a propretye/ wherby a propre name is knowen from a nowne
comon. Qualitas accidit nominibus dūtaxat/et est proprietas:
qua nomen proprium a comuni discernitur. Species est nomi-
nis atq pnominis: qua primitiuum cognoscitur & diriuatiuū.
Figura quippe accidit nomini/ pronomini/ verbo/ aduerbio/ p-
ticipio/et coniunctioni/et est figura proprietas; qua dictio sim-
plex differt a composita.
Significatio enim pticipio/aduerbio/et interiectioni cōtingit.
Potestas autem et ordo accidunt coniunctioni.
Regimen vero omnibus dempta coniunctione cui accidit con-
structione.
Comparatio pertinet nomini & aduerbio.
Casus/genus/et declinatio nomini/pnomini/et pticipio.
Numerus nomini/pnomini/verbo & pticipio accidit.
Persona nomini/pronomini/et verbo.
Tempus verbo/et participio.

De nomine. m. W Hat is a nowne? Nomen quid est? A nowne is a parte
of reason declyned with case/and signifieth a body or a
thynge properly: as Iohn / Robert: and that is called
Proprio et appellatiuo n. Nomen prorium/a propre name/orels it signifieth a body/or a
thynge comonly: as homo a man/equus a horse: and that is cal
led nomen appellatiuum/ a comon name. Nomen est pars o-
rationis cum casu aut corpus/aut rem ppie/communiter ve sig
De acciden-tib⁹ nois. o. nificans. Howe many thynges befall to a nowne? Quot acci-
dunt nomini? Nyne. Nouem. whiche. ix? Qualitas/species/fi-
gura/compatio/casus/genus/declinatio/numerus/et persona.
Qualite/figure/spice/comparison/case/gender/declenson/nomi
bre and parson. whiche is the first deuysion of nownes? Que est
prima diuisio nominum? Into a substantyne and adiectiue. In

substātiuū et adiectiuū. whiche nowne is a substātiue? Quod no
men est substantiuum? That nowne is a substantyue / that sig- Nomē sub-
nifieth a thynge standynge in a reason by it selfe / and requireth stātiuum. a.
nat any other worde: as puer a childe. Nomen substantiuum est
quod significat rem per modum per se stātis.
what nowne is an adiectyue? Quod nomen est adiectiuū? That Nomen ad-
nowne is an adiectiue: that sygnyfieth by maner of leuynge to iectiuum. b.
an other worde: as bonꝰ good / requireth some thyng to be good
as bonus puer a good childe. Nomen adiectiuum est: quod sig-
nificat per modum adiacentis alteri. And it is comonly declined
in laten with thre dyuerse endynges in one case: as nominatiuo
bonus bona bonum: or elles with thre articles: as nominatiuo
hic et hec et hoc felix happy. Et declinatur tribus articulis / vide
licet hic et hec et hoc: aut tribus diuersis terminationibus; sci-
licet vs / a / um.
Howe many nombres of wordes ben ther? Numeri dictionum Numerꝰ. c.
quot sunt? Ther ben two nombres: one is the singular / nombre
where a worde is spoken singularly: as a man. An other is the
plurell nombre / whan a worde is spoken plurally: as men. Duo
sunt numeri: singularis / quando dictio singulariter pfertur: ut
homo. Et plr̄alis / quum profertur plr̄: vt homines.
Howe many figures of wordes ben ther? Figure dictionū quot Figura. d
sunt? Ther ben two figures. The symple figure / whan a worde
can nat be deuyded into diuerse parties signyficatyue: as clauis
a key. And the cōpounde figure: whan a worde may be deuyded
into many ptles / hauynge theyr signyficacion as clauiger a key
bearer / of clauis a keye / & gero geris gessi gerere to beare. Due
sunt figure: simplex qñ dictio non potest diuidi in plures partes
significatiuas: vt clauis. Et composita: quando potest diuidi in
plures partes significatiuas: vt clauiger.
Howe many cases of nownes ben ther? Casus noim quot sunt Casus. e.
Ther ben sex cases / that is to say the nomynatyue / the genytiue
the datyue / the accusatyue / the vocatyue / & ablatyue: by the whi
che cases nownes / pronownes / & participles ben declyned. Sex
casus sunt videlicet / nomiatiuus / genitiuus / datiuus / accusati
uus / vocatiuus / & ablatiuus: quibꝰ noia / pnoia / & participia de-
clinātur. E qbus nominatiuus / & vocatiuus dicuntur recti / ce- Signa casu
teri vero sunt obliqui. A or an / ben englisshe signes & tokens of um vulga-
the noiatiue & of the accusatyue case / of englisshe th the genitiue ria. f.

to/the datyue/o/the vocatyue/than/with / through be ſignes of the ablatyue. Alſo euery preposicion is ſigne of the caſe that it ſerueth to. Howe many declenſons of nownes ben ther? Quot ſunt declinatiões noim? Fyue. Quinqꝫ. Howe be they knowen. Quomodo cognoſcũtur? The declẽſons ben knowen by the termynacions of the genytyue caſe ſingular. For whan the genytyue caſe ſyngular of a nowne endeth in e: as gtõ muſe / it is the firſt declenſon. And that nowne that hath i endynge in the genitype caſe ſingular/is of the ſecõde declẽſon: as gtõ magři. That nowne that hath is i the genityue/as lapidis/is of the thirde / if it hath vs/as gtõ fructus/that is of the fourth. And if it haue ei ſeuerall ſillables: as gtõ ſpeciei / than it is of the fyft declenſon.

Declinationes no im. g

Noſcũt declinatiões. h

Penes terminationẽ genitiui ſingularis/nam quãdo genitiuus erit in e / eſt prime declinationis/quod autem in genitiuo habet i/eſt ſecunde declinationis/quod habet is eſt tertie declinationis quod habet vs eſt quarte/et quod ei/diuiſum eſt quinte.

Tres articuli ſunt pueris familiariter cõmittendi: vt caſuales dictiones promptius declinare valeant.

		hic		huius		huic		hunc		hoc
Singlr	Ntõ	hec	gtõ	huius	dtõ	huic	actõ	hãc	vctõ cʒ/ab. ab	hac
		hoc this		hui⁹ of this		huic to this		hoc this/		hoc
		hij		hoꝝ		hijs		hos		hijs
Pluraliter	Ntõ	hee	gtõ	harũ	dtõ	hijs	actõ	has	vo. carʒ ab. ab	hijs
		hec these		hoꝝ of these		hijs to th.		hec these		hijs

The fyrſt vox is of the maſculyn gender/the ſeconde of the femynyne/and the thirde of the neuter gender.

These articles ben moſt variable and to be marked.

		hic		hunc		hoc		
In ſinglri	Ntõ	hec	actõ	hanc	abltõ	hac.		
		hoc		hoc		hoc		
		hij		hoꝝ		has		
In plri	no.	hee	gtõ	haꝝ	ac.	has		
		hec		hoꝝ		hec		

Hec eruditis pceptorib⁹ pueris exponẽda reliquo quos etiã hortatos veli vt pueros ſinglorꝝ gñum voces p ſe declinare doceãt.

Hic	huius	huic	hunc	ab hoc /	hij	hoꝝ	hijs	hos ab hijs
hec			hanc	hac/	hec	haꝝ		has
hoc			hoc	hoc/	hec	hoꝝ		hec

Declinatio prima. i.

The terminacions of all caſes in the firſte declenſon.

	Noiatiuo			Noiatiuo	e
In ſinglri	Vocatiuo	a	In plri	Vocatiuo	
	Ablatiuo			Genitiuo	arum

	Genitiuo e		Genitiuo arum
In singulari	Datiuo	In plurali	Ablatiuo is
	Accusatiuo am		Accusatiuo as

The fourme & maner of declynyng of nownes i the first declẽsõ.

	Ntõ hec mensa this tabil		Ntõ hee mẽse these ta.
	Gtõ hui9 mẽse of this tab.		Gtõ harũ mẽsarum of th.
In singulari	Dtõ huic mẽse to this tabil		Dtõ his mẽsis to these
	Actõ hãc mẽsam	In plurali	Ac. has mẽsas these ta.
	Uctõ o mẽsa o tabyl		Uctõ o mẽse o tabyls
	Abl. ab hac mẽsa fro this ta		Abl. ab his mẽsis fro

And after this maner & fourme we shal decline hic Thomas hic poeta/hec musa/& suche other nownes like/& with like englissh.

The termynacions of cases in the seconde declenson.

	Ntõ er/ir/ur/us/		Noiatiuo i
	Uocatiuo e		Uocatiuo i
In singulari	Genitiuo i	In plurali	Genitiuo orum
	Dtõ & abltõ o		Dtõ & abltõ is
	Accusatiuo um		Accusatiuo os.

The maner and fourme of declynynge of nownes in the secõde declenson in er/ir/ur/et us. Declinatio secũda. a.

	Ntõ hic magister		Ntõ hi magistri
	Gtõ huius magistri		Gtõ horum magistrorum
In singulari	Dtõ huic magistro	In plurali	Dtõ his magistris
	Actõ hũc magistrũ		Actõ hos magistros
	Uctõ o magister		Uctõ o magistri
	Abltõ ab hoc magistro		Abltõ ab his magris.

And after this maner ben declyned these nownes vir/satur/dominus/and suche other of this declenson.
But take hede/that the nomynatyue in us/hath his vocatyue in e: as noiatiuo hic dominus/uctõ o domine. Except ntõ hic filius/vocatiuo o fili/et ntõ hic deus/uctõ o deus/et agnus.
And if the nomynatyue of a ppre name of a man ende in ius/as Georgius/it shall make his vocatyue in i: as vocatiuo o Georgi/nominatiuo hic Laurentius/vocatiuo o Laurenci.

The termynacions of cases of the neuter gender/in the seconde declenson.

	Noiatiuo		Noiatiuo
In singulari	Accusatiuo um	In plurali	Accusatiuo a
	Uocatiuo		Uocatiuo

In singl'ri Gtõ/i/ In pl'ri genitiuo / oꝝ /
dtõ /et abltõ o/ dtõ et ablatiuo / is /

The fourme of declynynge of neuters in um.

	No. hoc tẽplũ		No. hec templa.
	Gtõ hu9 templi		Gtõ horum templorũ
In singl'ri	Dtõ huic templo	I pl'ari	Dtõ hijs templis.
	Actõ hoc templũ		Actõ hec templa
	Uctõ o templum		Uctõ o templa
	Ab. ab hoc templo		Ab. ab hijs templis.

In lykewyse shall ye declyne pomũ/scannũ/⁊ suche other.

The fourme and maner of declynynge of nownes adiectyues/i the firste and seconde declenson.

		us		i		o		um		e	o
In singl'ri	No.	a	gtõ	e	dtõ	e	actõ	am	uctõ	a	ablatiuo a
		um		i		o		um		um	o
		i		oꝝ				os		i	
In pl'ri	Ntõ	e	gtõ	aꝝ	dtõ	is	actõ	as	uctõ	e	abltõ is
		a		oꝝ				a		a	

Prima uox est masculina/scda est feminina/tertia est neutra. And after this fourme thou shalt declyne bon9 bona bonũ/malus/iustus/doctus/lectus/⁊ suche other nownes adiectyues and participles in tus/sus/rus/⁊ dus. ¶ And marke it well/that the neuter genders hath euermore thre cases like/and in the plurel nombre they ende alwaye in a :except ambo and duo.

tertia declinatio. b.

The terminacions of cases in the thirde declenson of nownes of the masculyne/femyne/and comon gender.

		O/ol/u/an/in/ on/er/ir/or/as/	
	Ntõ	es/is/os/us/us	Ntõ
	Utõ.	ius/us/rs/ps/x/	Actõ es/
In singl'ri	Gtõ	/is/	Utõ
	Dtõ	/i/ In pl'ri	Gtõ /um/uel uũ/
	Actõ/em/uel im/		Dtõ et abltõ ibus
	Ablatiuo e / uel i /		

The fourme ⁊ maner of declynyng nownes of the same declẽsõ.

	Ntõ hic lapis		Ntõ hij lapides
	Gtõ hu9 lapidis		Gtõ hoꝝ lapidum
In singl'ri	Dtõ huic lapidi	In pl'ri	Dtõ hiis lapidibus
	Actõ hunc lapidẽ		Actõ hos lapides

Vtõ o lapis | Vtõ o lapides
Abltõ ab hoc lapide | Abltõ ab hijs lapidib9.

And after this maner ben declyned these nownes hic et hec sacerdos/hic sol/consul/hec laus and suche other.

Terminaciõs of nownes of the neuter gender in this.iij.declẽsõ

	Ntõ a/e/c/t/		Nosatiuo
	Actõ al/el/en		Accusatiuo a
In singl'ri	Vctõ ar/ur/us/		Vocatiuo
	Gtõ is/	In pl'ri	Gtõ um/uel ium
	Dtõ i/		Datiuo ibus
	Ablatiuo e/uel i/		Ablatiuo

The fourme of declynyng of nownes neut's i the thirde declẽsõ.

	Ntõ hoc cubile		Ntõ hec cubilia
	Ge.huius cubilis		Genitiuo hoꝝ cubilioꝝ
In singl'ri	Dtõ huic cubili	In pl'ri	Dtõ hijs cubilibus
	Actõ hoc cubile		Actõ hec cubilia
	Vctõ o cubile		Vctõ o cubilia
	Abltõ ab hoc cubili		Abltõ ab hijs cubilibus

And thus shal ye decline these nownes. no.hoc dogma/ge.hui9 dogmatis/caput capitis/and suche other. ¶ The maner of declinynge of nownes adiectyues of the thirde declẽson.

	No.hic ⁊ hec ⁊ hoc felix		no.hij ⁊ he felices ⁊ hec cia
	gtõ huius felicis		ge.hoꝝ haꝝ hoꝝ felicium
In singulari	dtõ huic felici	In pl'ri	datiuo hijs felicibus
	ac.hũc ⁊ hãc cẽ ⁊ hoc felix		ac. hos ⁊ has ces ⁊ hec cia
	uctõ o felix		uctõ o felices ⁊ o felicia
	ab.ab hoc ⁊ ab hac ⁊ hoc ce ul' ci		Ab.ab hijs felicibus.

And after this fourme ben declined suche adiectiues: as hic ⁊ hec omnis et hoc omne/⁊ nownes of the comparatyue degre: as ntõ hic et hec doctioꝛ et hoc doctius/gtõ huius doctioꝛis.

The terminacions of cases of the fourth declenson. Quarta declinatio. a.

	Nosatiuo		Nosatiuo
	Genitiuo us		Accusatiuo us
In singl'ri	Vocatiuõ	In pl'ri	Vocatiuo
	Datiuo ui/		Genitiuo uum
	Accusatiuo um		Dtõ et ablatiuo ibus
	Ablatiuo u/		

The fourme of declynynge nownes in the fourth declenson.

In sing.	Ntõ hic fructus	In pl'ri	Ntõ hij fructus

	Gtō hui⁹ fructus		Gtō horum fructuum
	Dtō huic fructui		Dtō his fructibus
In singl'ri	Atō hunc fructū	In pl'ri	Actō hos fructus
	Vtō o fructus		Vtō o fructus
	Abltō ab hoc fructu		Abltō ab hijs fructibus

And after this fourme ye shall declyne this nowne hec manus/ hic questus questus tui /and suche other. Ntō hoc cornu in euery case of the singular nombre. In pl'ri nominatiuo hec cornua vctō o cornua abltō ab his cornibus.

Declinatio quinta.

Termynations of cases in the fyfte declenson.

	Ntō & vctō es		Noiatiuo
	Gtō et dtō ei		Accusatiuo es
In singl'ri		In plurali	Vocatiuo
	Accusatiuo em		Genitiuo erum
	Ablatiuo e		Dtō & abltō ebus.

The fourme of declynynge nownes of the fyfte declenson.

	Ntō hec species		Ntō he species
	Gtō hui⁹ speciei		Gtō harum specierum
In singl'ri	Dtō huic speciei	In pl'ri	Dtō hijs speciebus
	Actō hanc speciē		Actō has species
	Vctō o species		Vctō o species
	Abltō ab hac specie		Abltō ab his speciebus

And after this maner is declined hec glacies/hic vel hec dies/hic meridies/hec facies/hec res/and suche other.

Lyke to these thou shalt declyne all other nownes as theyr gēder and declenson shall requyre.

Ad instar hoꝝ reliq̄ noia ꝑut gen⁹ & declinatio exigūt variabis.

How many gēders of nownes bē ther? Genera noim quot sūt? Ther ben.vij.diuers gēders of nownes: for a nowne of the masculyn gēder is declyned with this article hic/as hic poeta a poet. Et oia ꝓꝓa noia deoꝝ of goddꝫ: vt Iupit̄ Appollo. et spūum / & of spritꝫ/as cherubyn sathanas. & viroꝝ/& of mē/as Iohēs Robert⁹. & fluuioꝝ/& of floodꝫ as thamys tybris. & mēsiū & of monthes/as Aplis septēber. et vētoꝝ & of wyndꝫ/as boreas/auster be comōly the masculyn gēder. The femynyne: vt hec as hec mēsa a table: et oia noia ꝓꝓa deaꝝ of godases vt ven⁹/& fciaꝝ/& of women/vt Elizabeth/Glisceriū. et locoꝝ & of placꝫ/ vt frācia/egypt⁹/ephesus/babilō. et arboꝝ & of trees/vt quercus an oke/ vlm⁹ an elme/abies a ferre tre sūt vt plurimū femi gūis. The neut̄ gē

der vt hoc:as ntō hoc tēplū a tēple. The comō of.ij.vt hic et hec
as hic ⁊ hec homo a mā. The comō of.iij.gēders is declined i the
noiatyue caſe:vt hic ⁊ hec ⁊ hoc felex happy. The epiſcene gēder
as hic paſſer a ſparow aſwel foꝛ male as female.et noia auiū of
foules reptiliū of woꝛmes/beſtiolaꝝ of ſmal beeſtʒ.et piſciū/⁊ of
fiſſhes ſūt vt plurimū epiſcem gn̄is:vt hec aq̄la an egle/hic paſ=
ſer a ſparow male oꝛ female. The dubyn gēder as hic vel hec di=
es a day. Septē ſūt gn̄a noim:maſculinū vt hic poeta/femininū
vt hec muſa/neutrū vt hoc ſcānū vel hoc tēplū/ cōmune vt hic et
hec homo. Omne vt hic ⁊ hec ⁊ hoc felix. Pꝛomiſcuū ſeu epicenū
vt hic paſſer. Incertum ſeu dubiū:vt hic vel hec dies.
How many ſpices oꝛ fourmes of nownes ⁊ ꝓnownes ben ther? Species nomium. a.
Quot ſūt ſpēs noim ⁊ ꝓnoim? Ther bē.ij.maner ſpicʒ oꝛ kindʒ
of nownes ⁊ ꝓnownes. These ben ꝓmatyues that be nat deriuy
ed from an other woꝛde:as pr̄ a fader/bon⁹ good. And theſe woꝛ
dis ben deriuatyues/that ben deryuyed of an other woꝛde as pa
ternitas fatherhed/bonitas goodnes. Que ſūt ſpēs ꝓmatie ſūt
ſpēi q̄ a nullo deſcēdūt.vt pr̄ bon⁹. Deriuatie vero q̄ deriuantur
ab alio.vt pr̄nitas bonitas. How many degres of cōpariſō ben Cōpatio. b.
ther? Quot ſunt gradus cōparati onis? Thre / the poſityue/the
cōpatyue/⁊ the ſuperlatyue degree. Da poſitiuū taught oꝛ ler=
ned.doct⁹ docta doctū.feyꝛe pulcher pulchꝛa pulchꝛū.nere ꝓpi⁹
Gyue a ꝯpatiue degre.hic ⁊ hec doctioꝛ ⁊ hoc docti⁹ moꝛe lernid
hic ⁊ hec pulchꝛioꝛ ⁊ hoc pulchꝛi⁹ moꝛe feyꝛer. hic ⁊ hec ꝓpioꝛ et
hoc ꝓpi⁹ nerer oꝛ moꝛe nere. And they may gouerne after them
an ablatyue caſe:as thou art feyꝛer than thy mother.tu es pul=
chꝛioꝛ matre. Gyue to me a nowne of the ſuplatyue degre. Ntō
doctiſſimus doctiſſima mum/beſt thought / oꝛ moſt beſt lerned
pulcherrim⁹ pulcherrima pulcherrimū feyꝛeſt oꝛ moſt feyꝛe/ꝓxi
m⁹ ꝓxima ꝓximū nereſt oꝛ moſt nere. Et regūt plerūq3 gtīn plu
ralē poſt ſe:as thou art beſt lerned of all the ſcolers:vt tu doctiſ=
ſim⁹ diſcip loꝝ. Dic aliqua poſitiua cū cōpatis ⁊ ſuplatis. Say
som nownes of the poſityue degre/with theyꝛ cōpatyues ⁊ ſup=
latyues magn⁹/maioꝛ/maxim⁹/ꝑuus minoꝛ minim⁹/bon⁹ me=
lioꝛ optim⁹.malus peioꝛ peſſim⁹/mult⁹ ſine cōpatio plurim⁹
multa ſine cōpatio pluria/multū pl⁹ plurimū Da in aduerbijs
pulchꝛe pulchꝛi⁹ pulcherrime/parue min⁹ minime/bene melius
optīe/ male peius peſſime / multū plus plurimū. Diligens pꝛe=
ceptoꝛ dabit ſignificationes votū

Itē/vt pueri in singlis declinandis promptiores reddant voces apte casu/genere/numero anglico sola mēte variabūt hoc pacto

Mensa/e/e/sam/sa/sa. Mense/sarum/sis/sas/se/sis
Dominus i o um e o. Dñi orum is os i is.
Lapis dis di em is e. Lapides um ibus des des ibus
Fructus tus ui tū tus tu. Fructus tuū ibus tus tus ibus.
Res rei rei rē res re. Res rerum rebus es es ebus.

Item nomina substantiua pariter cū adiectiuis nūc eiusdē/ nūc diuersarum declinationum variabunt.

Mēsa plana planior issima/mēse plane oris nissime. &c.
Dñs fortis forcior fortissimus/dñi fortis forciorum fortissimi
Lapis ꝑciosus sior ssimus/lapidis preciosi sioris ssimi

In hmōi ꝑfecto delinādi exercitio tota vis ꝓmptitudinis loquele (cōsistit.

Regimē. c. what is regimēt? Quid est regimē? Regimēt is a cō= strayuyng of wordes to stande in one determined case. Regimē est cōstructio dictionis ad standum in casu determinato.

Regimen substantiui. d. A nowne substātyue whiche case doth it gouerne? Nomē substā tiuū quē casū regit? Gtm̄ vt doctor gentiū/techer of people: but if they parteyne to one thynge/than they must be put all in one case. Nisi eadem rem ꝑtinet: quia tunc ponantur in eodem casu vt Petrus apl'us et Paulus doctor gentium.

Regimen adiectiui. e. Quot casus regit no. adiect? Quatuor? Quos gtm̄ vt vicinus. a nū Petri/the neyghbour of Peter. Datiuū similis petro like to Peter. Accusatiuū ꝑ sinodochen: vt pallidus faciem pale the face Ablatiuum: vt dignus laude/worthy prayse.

De pronomine. f. ¶ what is a ꝓnowne? Pronomē quid est? A ꝓnowne is a ꝑte of reason/the whiche is put for the ꝓpre name of any thyng/& signifieth som certayne ꝑsone. Pronomen est ꝑs orōnis q̄ ꝓ ꝓprio noīe vnuscuiusqz rei ponit et certā significat ꝑsonā. Howe many

Quindecim sunt pronomina. s. viij. primitiua/et vij. deriuatiua. g. ꝓnownes ben ther? Pronoīa quot sunt. Ther ben. xv. ꝓnownes that is to say. viij. prymytyues: Ego I/tu thou / sui of hym/ille ipse/iste/hic/is/he or this. And. vij. deryuatyues. Meus myne/ tuus thy ne/suus his/noster ours/ vester yours; nostras our cō trey man womā/vestras your countrey man woman. And these ben deryuyed from the. viij. prymytyues. Quindecim sunt pro= nomina scz octo ꝓmitia/et septē diriuatiua: ꝓmitiua/ego/tu/sui ille ipse iste hic is. Et septē deriuatia/meus tuus suus noster ve

Numeri. h. ster nr̄as & vr̄as. Numeri ꝓnominū quot sunt? ij. as in a nowne for than a ꝓnowne is of the singular nōbre: whan it is spoken

singularly: as ego / tu / ille: and signifieth but one thynge. And whan it is spoken plurally/and signyfieth many/ than it is plurall nombre: as we/ye they/nos/vos/illi.

numeri.a. Duo sunt numerum in pnomine quemadmodu in noie. Howe many persones of pnownes ben ther? Persone pnominu quot sunt? Thre: that is to say the firste persone/ the seconde persone and the thirde persone. Tres sunt persone: scz prima persona/secunda/et tertia. Howe many and whiche ben pronownes of the fyrst persone? Quot & que pronomina sunt prime persone? One that is ego with his cases folowynge singuler and plurel. Unu scz ego cu suis codeclineis. How many ben of the seconde pson? Quot sunt secunde persone? Unum scz tu cum suis declineis / et omnibus vocatiuis casibus. whiche/ and howe many pnownes ben of the thirde parson. Que et quot sunt pronomina tertie psone/all other. Omnia alia vna cum nominibus et participijs. Quot sunt declinationes pronominum? Quatuor/prima emittit genitiuum singularem in i: vt nominatiuo ego genitiuo mei Secunda in ius. &c. Ther ben.iiij. declensons of pronownes: the first maketh the genityue case in i: as nominatiuo ego genitiuo mei. The seconde maketh the genytyue case i ius: as nominatiuo ille illa illud/gto illius The thirde is referred to the firste & seconde declenson of nownes; as meus mea meum. The.iiij. is like to the thirde declenson of nownes: as nominatiuo hic et hec et hoc nostras/genitiuo huius nostratis.

Persone.b.

Declinationes.c.

The maner and fourme of declynynge of pnownes.

	I	of me	to me	me	fro me
Singularit	Nto ego	gto mei vel mis	dto mihi	acto me	ablatiuo a me
	we	of vs	to vs	vs	from vs
Pluraliter.	Nto nos	gto nrm vel nri	dto nobis	acto nos	ablatiuo a nobis.
	thou	of the. &c.			
Singlr.	Nto tu	gto tui vel tis	dto tibi	acto te	vcto o tu abltо a te.
Pluraliter.	Nto vos	gto vrm vl vri	dto vobis	ac. vos	vo. o vos ab. a vobis

All other nompnatyue cases of nownes/pronownes/and participles ben of the thirde parsone.

Singlr & pluraliter. Genitiuo sui/datiuo sibi accusatiuo se ablatiuo a se.

	ille he or that		illum	illo
Singlr. Nto	illa	gto illius/dto illi/acto	illam abltо	illa
	illud		illud	illo

		illi		illorum	illos
Pluraliter.	Ntõ	ille	gtõ	illarum dtõ ⁊ abltõ illis/ac.	illas
		illa		illorum	illa

And lyke wyse declyne ipse ipsa ipsum et iste ista istud /and.vij. nownes.s.vnus/vllus/totus/solus/alter/alius ⁊ vter vtra vtrũ genitiuo vtrius datiuo vtri: wherof vnus/totus/⁊ solus haue the vocatyue case.

		hic this	hunc	hoc
Singularit	Ntõ	hec gtõ hui⁹/dtõ huic/actõ	hãc abltõ ab	hac
		hoc	hoc	hoc.

		hij	horum	hos
Pluraliter.	Ntõ	hee/ gtõ	harũ/dtõ ⁊ abltõ hijs/actõ	has
		hec	horum	hec

		is this	eum	eo
Singularit	Ntõ	ea/gtõ eius/ dtõ ei / actõ	eam abltõ	ea
		id	id	eo

		ei vel ij		eorum	eos
Pluraliter.	Ntõ	ee	gtõ	earũ/dtõ ⁊ abltõ eis actõ	eas
		ea		eorum	ea

And all these forsayd ꝓnownes ben primatyues/⁊ of them selfe but these.vij.folowynge ben deryuatyues.

	meus myn		mei	meo	meũ	mi	meo
Singularit	Ntõ mea	gtõ	mee/dtõ	mee/actõ	meã/vctõ	mea / abltõ	mea
	meũ		mei	meo	meũ	meũ	meo

	mei		meorũ	meos	mei
Pluraliter.	Ntõ mee	gtõ	mearũ dtõ ⁊ abltõ meis/actõ	meas/ vctõ	mee
	mea		meoꝝ	mea	mea

And in lyke maner declyne tuus/suus/noster/and vester/and all pronownes wante the vocatyue case / excepte Tu / meus/noster and nostras.

Hic et hec nostras et vestras ben declyned like to this worde Ciuitas ciuitatis after the thirde declynson of nownes.

		quis vel qui who or what	quẽ	quo vel qui
Singl'r.	Ntõ	que vel qua/gtõ cui⁹/dtõ cui/actõ	quã / abltõ	qua vel que
		quod vel quid	quod vl'qd	quo vel qui

		qui		quorum	quos
Pluraliter.	Ntõ	que	gtõ	quaꝝ dtõ ⁊ abltõ quis vel quib⁹ ac.	quas
		que vel qua		quoꝝ	que vel qua

a Nomen quis/quinq; pticulis in cōpositione postponitur.

Quis post en/nū/si/ne/alius cōponere debes.

En ecquis vel ecqui/mutata n littera i c. ecquē ecquo vl' ecq̄
singl'r Ntō ecqua gtō eccuius/dtō eccui/actō ecquā/abltō ecqua
ecquod vel ecquid ecqd vl' ecqd ecquo vl' ecq̄
Pl'r Ntō ecqui ecque ecqua. &c.
Num vt nūquis nūcqua nūcquod vl' nūcquid gtō nūcuius. &c.
Si/ne vt sequis siqua siquod vl' siquid. Ne: vt nequis nequa. &c.
Alius vt aliqs aliq̄ aliqd vl' aliqd. Et i casib⁹ q̄ vl' q̄ hñtib⁹ q̄ tm̄ dicas.

Et qua petūt/que dispiciūt/vbi flectis vtrūq;.

Nomen quis sex pticulis preponitur.

Post q̇s sex hec pone piā/q̄/nā/q;/putasq;.

Piam vt ntō q̇spiā quepiā quodpiā vl' quidpiā/gtō cuiuspiam. &c.
Q̄m vt quisq̄ queq̄ quodq̄ vl' quicq̄/genitiuo cuiusq̄. &c.
Nam vt quisnam quenā quodnā vl' quidnā. q;: vt q̇sq; q̄q; qdq; l' q̇dq;.
putas vt quisputas q̄putas quodputas vl' q̇dputas/gtō cuiusputas.
Quis vt quisquis queque quodquod vl' quicquid/ gtō cuiuscuius. &c.

Composita de qui.

b Nomen qui quatuor pticulis pponitur in compositione.
Uis vt quiuis q̄uis quoduis vl' quiduis/gtō cuiusuis/dtō cuiuis. &c.
Dam vt quidam quedam quoddam vl' quiddā / gtō cuiusdam. &c.
Cūq; vt q̇cūq; q̄cūq; qdcūq;/gtō cuiuscūq; /dtō cuicūq;. q̇dcūq; nō dr.
Libet vt quilibet quelibet quodlibet vel quidlibet/gtō cuiuslibet. &c.

Uis/dam/cūq;/libet/post qui cōponere disces

In hijs decem compositis/vbi habes que vl' qua/dicas que tm̄.

Hec qua negāt/sed q̄ capiūt: vbi flectis vtrūq;

¶ Composita de is.

c Is ea id componitur cū hac sillabica adiectione dem: vt nominatiuo isdem eadem idem/gtō eiusdem. &c. Eadem in ablatiuo producitur: in ceteris corripitur. Sic et idem in masculino producit e / sed in neutro corripit. Eluc.

Regimen Et pnoia regūt gtm̄ casū: vt hec volucrū illa sororū/et abltm̄: as she with pleasaūt countenaunce/illa vultu placido.

De verbo. d w Hat is a verbe? Quid est verbū? Uerbū est pars oronis cū tēporib⁹ & modis declinabilis sine casu/esse/agere/vl' pati significās. A vbe is a pte of resō declinable with modis & tēses withuit case/signifiyng to be: as sū I am es thou art

Substan- (And they ben called verbes substantiues) or to do: as amo / I
tyues. c. loue/doceo I teche (and these ben called verbes actyues) or elles
Passiua. f. to suffre: as doceor I am tought/verberor I am betẽ/and these
ben called verbes passiues. Quot sunt verba substantiua? Tria
Vocatiua. g sunt: sum/fio/& existo. Vocatiua quinq sunt. There be .v. verbes
vocatyues: that is to wytte nominor/appellor/nuncupor/vocor
et dicor/I am named or cleped. And they ben called verbes neu-
Actiuum. h. ters vnproprely. Quod est verbũ actiuũ? whiche verbe is actyue
in significacion? Quod desinit in o/et habet passiuum in or/ & po
test regere accusatiuum casum rei ratiõalis post se. That verbe
is actyue/that endeth in o/and hath a passyue in or: and may go
uerne after hym the accusatyue case of a resonable creature: as
Neutrũ. i. I loue Johñ/ego amo Johannẽ. Quod est verbũ neutrũ? Qđ
in o desinens non habet passiuum in or/nec potest regere accusa
tiuum casum post se rei rationalis: vt sto I stande/curro I rẽne.
Transiti- Item a verbe neuter transitiue signyfieth to do/and construeth
uum. k. with an accusatyue case aft it of an vnresonable thynge: as aro
terrã I ere the grounde/ceno caponem I suppe a capon. i. inter
cenãdum comedo. And they haue passyues in the thirde parson
as terra aratur/the groũde is ered. Bibuntur vina/wynes ben
Absolutum dronken. Itẽ a verbe neuter absolute hath none accusatyue ca-
Neutro pas se after hym: as sto/curro. Dicimus tamen figuratiue curro cur
siua. l. sum/ambulo via. n. Item verbes neutro passiues haue the pret
temps lyke a passyue/and of them ben .vij. audeo/es/ausus sum
to be bolde or to be hardy. Soleo/es/solitus sum to be acustomed
or vsed. Fio/fis/factus sum to be made. Gaudeo/es/ gauisus sũ
to be glad or to enioye. Fido/is/ fisus sum to be trusted or sured
Prandeo/es/pransus sum to dyne. Mereo/res/meritus sum to
deserue. Item vapulo I am beten/exulo I am exiled/ Vendo I
Neutrum am solde/nubo I am wedded. liceo/ces I am praysed/ben called
passiua. m. neutrum passiua: for they be passyues both signyfycacion / and
cõstruction: vt vapulo abs te / I am beten of the. Et omnia hec
verba dicuntur mixta/quia partim vnius partim alterius gene-
ris sunt; vt facio/est actiuum/quia habet passiuum/quod est fio/
et construitur cum accusatiuo rei rationalis/sed voce est neutrũ/
quia non format de se passiuum in or. Quomodo cognoscis ver
Cõmune. n. bum commune? Howe knowe ye a verbe common? For it en-
deth in or/and hath no verbe actiue in o/and signyfieth indyffe-
rently to do or to suffre/as ego interpretor Parcium/I expoũde

perce:et pertius interpretatur a me pertius is expounded of me and suche ben these/in these verses folowynge.

graunt proue worshyp tary kysse exhorte
Largior/experior/veneror/moror/osculor/ hortor
blame or accuse/halse expounde lodge
Criminor/amplector/interp̄tor / hospitor addas.
to axen goo to it forget suffre
Stipulor/aggredior/obliuiscor/sic paciscor

Quod est verbum deponens? Est quod in or desinens a verbo in o/non descendit/ et alteram significationem deponit. It endeth in or/nat cōmynge of a verbe in o/and putteth awaye eyther the actyue sygnyfication/orels the passyue. as luctor I wrastell/ loquor I speke/nascor I am borne/irascor I am wroth. Deponēs. a

Quotuplex est verbum impersonale? Duplex:scilicet actiue vocis / et passiue. Quod verbum impersonale est actiue vocis? Quod terminatur in t: vt tedet /miseret:it pytieth. whiche verbe impersonel is of the passyue voyce? That the whiche endeth in tur/as curritur it is ronne. Itur in antiq̄ siluam. Imp̄sonale b.

Quot sunt modi? Howe many modes ben ther? Quinq̄. the indicatyue mode sheweth/as amo/I loue. The imperatyue mode cōmaundeth: as ama tu/loue thou. The optatiue mode desireth as vtinam amarem/wolde god I loued. The subiunctyue mode is ioyned to an other: vt cum amem/ tu dedignaris: whan I loue thou disdeynest. The infinytyue mode hath this signe to: vt amare to loue. And whan two verbes come together without a relatyue or a cōiunctiō/ the later shalbe the infynytyue mode/ as ego vellem placere magistro/I wolde please the maister. Modi. Indicatiu⁹ Imp̄atiuus Optatiuus Cōiūctiuus Infinitiu⁹ c.

Tempora verborum quot sunt? How many tempses of verbes ben ther? Quinq̄. Fyue. The presente temps betokeneth a doynge or sufferynge in the tyme/that is nowe present: as ego doceo I teche/ego doceor I am taught. The preterimperfectemps signifieth in tyme somwhat paste: as docebam I taught. The preterimperfectemps signyfieth in tyme perfectly paste: as ego docui Johannē grāmaticā/I haue taught Johñ grāmer. The preter pluſq̄ perfitemps signifieth in tyme more than perfectly past/with this signe had: as ego docueram/I had taught The future temps sygnyfieth in tyme for to come: as ego docebo/I shall teche. Tempus p̄sens. d. p̄ter imp̄fect tens. e. peter perfect tens. f. p̄terpluſq̄ p̄fect. g. Futurū. h.

Cōiugatio. i. Coniugationes verborum quot sunt? Quatuor. Four. Quod verbum est prime cōiugationis? whiche verbe is of the firste cōiugacion? Quod habet a longam ante re vel ri infinitiuo modo. That hath a longe before the re in the actyue voyce of the infinytyue mode is of the fyrst coniugacion: as infinitiuo modo amare to loue. And if it hath e longe: than it is the secōde cōiugacion: as infinitiuo modo docere to teche. And if it haue e short it is the thirde coniugacion: as legere to rede. And if it haue i longe/it is the fourth: as audire to here.

The maner and fourme of declynynge verbes of euery cōiugacion

Prima. k. Amo amas amaui amare amādi amando amandum amatum amatu amans amaturus/is after the firste coniugacion.

Secunda. l. Doceo doces docui docere docendi docendo docendū doctū doctu docens docturus/is after the seconde coniugacion.

Tertia. m. Lego legis legi legere legendi legendo legēdum lectum lectu legens lecturus/is declyned after the thirde coniugacion.

Quarta. n. Audio audis audiui audire audiendi audiendo audiendum auditum auditu audiens auditurus / is after the fourth coniugacion: and hath .iij. persons in euery nombre. Also the actiue and passyue ben of one coniugacion.

	Ego/tu/ille			Nos vos illi
Infinitiuo modo tempore presenti.	Amo/as/at	I loue		amamus/atis/ant
	Doceo/es/et	I teche		docemus/cetis/cent
	Lego/is/it	I rede	In plrī	legim⁹ legitis/ legūt
	Audio/is/it	I here		audimus/ditis/audiūt.

preterito imperfecto
Amabam I loued or dyd loue
Docebam
Legebam bas/bat. In plurali bamus/batis/bant.
Audiebam

Preterito perfecto
Amaui I haue loued
Docui
Legi isti/it. In plurali/ legimus/istis/legerunt vel legere
Audiui

Preterito Amaueram I had loued

plusq̄ perfecto.
Docueram
Legeram ras/rat. In plurali ramus/ratis/rant
Audiueram

Futuro
Amabo I shall loue or I wyll loue.
Docebo bis/bit. In plurali docebimus/docebitis/docebunt.
Legam
Audiam es et. In plurali audiemus/etis ent

Imperatiuo modo tēpore presenti
Ama/et loue thou In plurali amemus amate ament.
Doce/at doceamus docete doceant.
Lege/at legamus/legite/legant
Audi/at audiamus/audite/audiant

Futuro
Amato loue thou or he herafter tu vel ille. In plurali amem⁹/atote/ anto/vel antote
Doceto Doceam⁹/tote/cento vel cētote
Legito Legam⁹/itote/unto/vel untote
Audito Audiam⁹/tote/diūto vel iūtote

Optatiuo modo vtinam
Amarem wolde god I loued
Docerem
Legerem res/ret. In plurali vtinam rem⁹/retis/rent.
Audierem

¶ Caret preterito imperfecto: quidam tamen volunt eandem vocem p̄sentis esse & preteriti imperfecti.

Preterito perfecto vel
Amauerim I praye god I haue loued
Docuerim
Legerim ris/rit. In plurali vtinam legerimus/ritis/rint.
Audiuerim

Preterito plusq̄ perfecto vtinā
Amauissem wolde to god I had loued.
Docuissem
Legissem ses/set. In plurali vtinam semus/setis/sent.
Audiuissem

Futuro vtinam
Amem let me loue/ames tu loue thou/amet ille let hym loue
Doceam In plurali vtinā amemus let vs loue/ametis loue ye
Legam ament let them loue.

Audiam/as/at. In plurali utinam amus/atis/ant
as/whan/if woldgod/that/ that

Ut cum si iungant utinam ne quatinus optant.

Cōiunctiuo modo tem=pore presen=ti cum.	Amem	whan I loue/es/et.	In plurali emus/etis/ent
	Doceam		
	Legam	as/at.	In plurali amus/atis/ant.
	Audiam.		

¶ This is also called the potenciall mode & englis=shed with/ought/shuld/or myght: as I ought to lo=ue/shulde loue/or myght loue.

preterito im=pfecto cum	Amarem	when I loued or dyd loue.	
	Docerem		
	Legerem	res/ret.	In plurali cum remus/retis/rent.
	Audirem		
Preterito p=fecto cum	Amauerim	whan I haue loued.	
	Docuerim		
	Legerim	ris/rit.	In plurali Cum rimus/ritis/rint.
	Audiuerim		
Preterito plusq̃ p=fecto cū	Amauissem	whan I had loued.	
	Docuissem		
	Legissem	ses/set.	In plurali Cum semus/setis/sent.
	Audiuissem		
Futuro cū	Amaue=		
	Docue=		
	Lege=	ro/ris/rit.	In plurali/rimus/ritis/rint.
	Audiue=		

Infinitiuo modo tem=pore pn̄ti	Amare	to loue	Amauisse to haue or had louid	
	Docere	preterito perfecto	Docuisse	
	Legere	et plusq̃ perfecto	Legisse	
	Audire		Audiuisse	
Futuro	Amaturū	to loue	Aman=	
	Docturum	esse Gerūdia vel pticipa=lia verba sunt hec	Docen=	di/do/dum.
	Lecturum		Legen=	
	Auditurum		Audien=	

Supina.	Amatum Doctum Lectum Auditum	to loue	Amatu to be loued Doctu Lectu Auditu
Duo partici pia veniunt alterum pre sentis: vt	Amans Docens Legens Audiens	louynge Alterum prioris futuri vt	Amaturus for to loue Docturus Lecturus Auditurus

Amor amaris amatus sum amari amatus amandus.
Doceor doceris doctus sum doceri doctus docendus.
Legor legeris lectus sum legi lectus legendus.
Audior audiris auditus sum audiri auditus audiendus.
ego tu ille nos/vos illi

Indicatiuo modo tēpo re presenti.	Amor Doceor Legor Audior	I am loued ris vel re/tur. In pl'ri mur/mini/tur.
Preterito impfecto.	Ama- Doce- Lege- Audie-	I was loued. bar/baris l'bare/bat. In pl'ri bamur/bamini/bant
Preterito perfecto	Amatus Doctus Lectus Auditus	I haue be loued. sum vel fui/tus es vel fuisti/tus est vel fuit In pl'ri ti sum⁹ vel fuim⁹/ti estis vel fuistis ti sunt fuerunt vel fuere.
Preterito plusq̄ per- fecto	Amatus Doctus Lectus Auditus	I had be loued. eram vel fuerā/tus eras vl' fueras tus erat vl' fuerat In pl'ri/ti eram⁹ vel fueram⁹/ti eratis vel fueratis ti erant vel fuerant.
Futuro	Amabor Docebor Legar Audiar	I shalbe loued. beris vel bere/bitur. In pl'ri bimur/bimini/buntur eris vel ere/etur. In pl'ri emur/emini/entur.

Imperatiuo modo tpe pñti	Amare	be thou loued: eter. In p̄l'ri emur/amini/entur.
	Docere	
	Legere	atur. In p̄l'ri/amur/imini/antur.
	Audire	p̄ma p̄sona p̄l'ralis hortãtis est nõ imperantis.
Futuro	Amator	be thou or he loued herafter tu vel ille In plurali emur/amaminor/antor
	Docetor	amur/ceminor/centor
	Legitor	gamur giminor gũtor
	Auditor	diamur/diminor/untor
Optatiuo modo tempore pñti vtinam	Amarer	wolde god I wer loued.
	Docerer	
	Legerer	reris vel rere/retur. In p̄l'ri vt' remur/remini/rent'
	Audirer	

¶ Caret preterito imperfecto.

Preterito perfecto vtinam	Amatus	wolde god I haue beloued.
	Doctus	sim vel fuerim/tus sis vel fueris/tus sit vel fuerit
	Lectus	In p̄l'ri vtinã ti simus vel fuerimus / ti sitis
	Auditus	vel fueritis/ti sint vel fuerint.
Preterito plusq̄ perfecto vtinã	Amatus	wolde god I had be loued.
	Doctus	essem vel fuissem/tus esses vel fuisses/tus esset
	Lectus	vel fuisset/In p̄l'ri vtinã ti essemus vel fuissemus
	Auditus	ti essetis vel fuissetis/ ti essent vel fuissent.
Futuro	Amer	let me beloued/meris vel mere be thou loued/ ametur let
	Docear	hym beloued. In p̄l'ri vt' amemur let vs be loued/ame
	Legar	mini be ye loued/amentur let them be loued.
	Audiar	aris vel are/atur. In p̄l'ri vtinã amur / amini/antur.
Cõiunctiuo modo tpe p̄senti cum	Amer	whan I am loued/eris vl' ere/etur. In p̄l'ri mur/ni/entur
	Docear	
	Legar	aris vel are/atur. In p̄l'ri cum amur/amini/antur
	Audiar	
Preterito perfecto cũ	Ama-	whan I was loued.
	Doce-	
	Lege-	rer/reris vl' rere/ret'. In p̄l'ri cũ remur/remini/rentur.
	Audi-	

Preterito perfecto Cum	Amatus Doctus Lectus Auditus	whan I haue be loued. sim vl' fuerim/tus sis vl' fueris/tus sit vl' fuerit. In plurali. Cum ti simus vel fuerimus/ ti sitis vel fuerītis/ti sint vel fuerint.
Preterito plusq̄ perfecto Cum	Amatus Doctus Lectus Auditus	whan I had be loued. essem vel fuissem/tus esses vl' fuisses/tus esset vl' fuisset. In plr̄i ti essemus vel fuissemus / ti essetis vl' fuissetis/ti essent vel fuissent.
Futuro	Amatus Doctus Lectus Auditus	whan I shalbe loued. ero vel fuero/tus eris vel fueris/tus erit vel fuerit In plr̄i cum ti erimus vel fuerimus/ti eritis vel fueritis/ti erunt vel fuerunt.

Infinitiuo	Amari Doceri Legi Audiri	to be loued p̄terito p̄fecto et plusq̄ perfecto	Aamatū Doctum Lectum Auditum	to haue or had beloued. esse vel tū fuisse

¶ Futuro amatum iri vel amandum esse: to be loued.

Duo participia verbo passiuo alterum preteriti: vt	Amatus/a/um Doctus Lectus Auditus	Alterū posterioris futuri: vt	amandus/da/dum Docendus Legendus Audiendus

Formatio quinqȝ temporum. a.

Que tempora formantur a preterito Indicatiui? whiche tenses be fourmed of the p̄ter tens of the indycatyue mode? Hec quinqȝ tempora a tempore preterito sūt formata: vt sequit᷑. Fyue tēses ben formed of the p̄ter p̄fitens in these termynaciōs folowynge ram/sem/rim/ro/se: formabit preteritumqȝ: as from amaui cōmeth amauissem & amauisse beholdynge i styll: and amaverā/ amauerim/and amauero: by chaungynge i into e

And it is to be noted/that sincopaciō is often foūde / by takyng awaye of the myddle syllable in the secōde or thirde parsons: as amasti pro amauisti/amarant pro amauerat

The maner of declynynge vbes impersonals of the actiue letter

Indicatiuo modo tpe.

Presenti decet it besemeth.

preterito imperfecto decebat it besemed.

preterito perfecto decuit it hath besemed.

preterito plusq̄perfecto decuerat it had besemed.
futuro decebit it shall beseme.

In imperatiuo tempore presenti deceat let it beseme.

In Optatiuo modo tpe
presenti deceret it myght beseme.
preterito perfecto decuisset it myght haue besemed.
futuro deceat it shall mowe beseme.

In coniūctiuo modo tpe
presenti cum deceat: whan it besemeth.
preterito imperfecto cum deceret: whan it besemed.
preterito perfecto cum decuerit: whan it hath besemed.
preterito plusq̄perfecto cum decuisset: whan it had besemed.
futuro cum decuerit: whan it shall beseme.

In infinitiuo modo tempore presenti decere to beseme.
preterito pfecto et plusq̄ pfecto decuisse to haue or had besemed
futuro caret.

¶ The maner of declynynge verbes impersonals of the passyue voyce.

In indicatiuo modo tpe
presenti amatur it is loued.
preterito imperfecto amabatur it was loued.
preterito perfecto amatum est vel fuit it hath beloued.
p̄terito plusq̄ pfecto amatū erat vel fuerat /it had beloued.
futuro amabitur it shalbe loued.

In imperatiuo modo tpe
presenti ametur: be it loued.
futuro amator be it loued herafter.

In Optatiuo modo tpe
p̄senti & p̄terito impfecto vtinā amaretur wold god it wer loued
p̄terito pfecto & plusq̄ pfecto vtinā amatū esset vel fuisset wolde god it myght haue beloued/or had beloued.
futuro vtinā amaretur/wolde god it shulde be loued.

In coniunctiuo modo tpe
presenti cum ametur/whan it is loued.
preterito impfecto cum amaretur/whan it was loued.
preterito perfecto cū amatū sit vel fuerit/whan it hath beloued.
p̄terito pfecō & plusq̄ pfcō cū amatū esset vl' fuisset whan it had beloued.
futuro cū amatū erit vel fuerit/whan it shalbe loued.

In infinitiuo modo tpe
presenti et preterito imperfecto amari to be loued.
p̄terito pfecō et plusq̄ pfecō amatū esse vl' fuisse to haue belouid or had beloued.
futuro amatum iri to be loued.

Gerundia amandi of louynge/amādo in louynge amādū loued
Supina amatū moued to loue amatu to be loued.
And after this fourme euery thirde ꝑson of verbes ben declyned inꝑsonal:as docetur it is taught/legitr it is red auditr it is harde.

The declynynge of this verbe Sum.

Sum es fui esse vel fore/essendi/do/dum/ens/futurus.

ego tu ille — nos vos illi

In indicatiuo modo tpe

presenti Sum / es / est. In pl'ri sumus/estis/sunt.
ꝑterito impfecto eram eras erat. In pl'ri eramus eratis erant.
ꝑterito perfecto fui fuisti fuit. In pl'ri fuim⁹ fuistʒ erūt vel ere.
ꝑterito plusq̄ꝑfecto fuerā/ras/rat. In pl'ri fueram⁹/ratis/rāt.
futuro ero eris erit. In plurali erimus eritis erunt

In impatiuo modo tpe

presenti Sis vel es/sit. In plurali simus sitis vt estis sint
futuro esto tu vel ille In plurali simus estote sunto/tote

In Optatiuo modo tpe

presenti vtinam sim sis sit In pl'ri simus sitis sint
preterito impfecto vt essem esses esset. In pl'ri essem⁹ setʒ essent
ꝑterito ꝑfecto vt fuerim/ris/rit. In pl'ri vtinā fuerim⁹/ritis rint
ꝑterito plusq̄ꝑfecto vt fuissem/ses/set. In pl'ri vt fuissem⁹ setʒ set
futuro vt fuero ris rit. In pl'ri vtinā fuerimus fueritis fuerint

In coniūctiuo modo tpe

presenti cum sim sis sit In plurali cū simus sitis sint
ꝑterito imperfecto cū essem ses set. In pl'ri cū essemus setʒ sent
ꝑterito perfecto cū fuerim ris rit. In pl'ri cū fuerim⁹ ritis rint
futuro cum fuero ris rit. In pl'ri cum fuerimus ritis rint

In infinitiuo modo tpe

presenti et preterito imperfecto esse.
preterito perfecto et plusq̄perfecto fuisse.
futuro caret.
Gerundia essendi essendo essendum. Supinis caret.
Participia ens futurus.

¶ Also marke well/that the coniunctyue mode hath these and suche other signes cum/si q̄uis. And the optatyue mode cōmeth with these signes vtinam/vt/quatinus.
Also the coniunctiue mode is called the potēciall mode: whan he cōmeth with this englisshe: as ego amem I may loue or shulde loue or coude loue or ought to loue.

Sum.

	Ego/tu ille
Indic. psent	¶ Sum/es/est et plr
	nos vos illi
	sumus/estis/sunt
Imperfit	Eram/eras/erat
	eramus/eratis/erant.
perfet	Fui/fuisti/fuit
	fuimus fuistis/erunt vel ere
plupfit	Fueram/ras/rat
	fueramus/ratis/rant.
futuro	Ero eris erit
	erimus eritis erunt.
Impatiuo.	¶ Sis vel es sit
	simus sitis vel estis sint
Futuro.	Esto tu vel ille
	simus/estote/sunto vel sũtote
Opta. psent	vtinam essem esses esset
Impfit	vtinam essemus essetis essent
perfit et	vtinam fuissem/ses/set
pluperfit	vtinam fuissemus/setis/sent.
futuro	¶ Utinã sim sis sit
	simus sitis sint
Cõiũc. psẽt	¶ Cum sim sis sit
	cum simus sitis sint
Imperfit	Cum essem esses esset
	cum essemus essetis essent
perfit	cum fuerim fueris fuerit
	cum fuerimus fueritis fuerit
pluperfit	Cum fuissem fuisses fuisset
	cum fuissemus/setis sent
futuro	Cum fuero fueris fuerit
	cum fuerimus/ritis/rint
Indicatiuo	¶ Esse. Fuisse. ¶ Fut. caret
	¶ Essendi/do/dũ. ¶ Sup. cz.
	¶ Ens. ¶ Futurus.

Possum.

Ind. psẽ.	Possum potes potest
	possumꝰ potestꝫ possũt
Impfi.	poteram/ras/rat
	poteramus/ratis/rant
perfec.	potui/isti potuit
	potuimꝰ istis/erũt vł re
plupfit.	potueram/ras rat
	potueramus ratis rãt
futuro	potero poteris rit
	poterimus ritis rint.
Impa.	¶ Caret
Oprat.	vt possem/ses/set
Impfet	possemus/setis/sent
perfit/et	vt potuissem/ses/set
plupfit	vt potuissemꝰ/setis sẽt
futuro	Ut possim sis sit
	vt possimus sitis sint.
Cõiunct. psẽ.	Cũ possim sis sit
	cum simus sitis sint.
Impfet.	Cũ possem ses set
	cum possemꝰ setis sent
perfit	Cum potuerim ris rit
	cũ potuerimꝰ ritis rint
plupfit	Cũ potuissem ses set
	cũ potuissemꝰ setꝫ sent
futuro	Cum potuero ris rit
	cũ potuerimꝰ ritis rint
Infinitiuo.	¶ Posse.
	¶ potuisse.
	¶ Caret futuro.
	¶ Poteus.

Volo.

Ind.p̄ſent ¶ Volo/vis/vult
volumus/vultis/volunt
Imperfit Volebam/bas/bat
volebamus/batis/bant
Perfit volui/voluiſti/voluit
voluim⁹/iſtis/erūt vel ere
Pluperfit Volueram/ras/rat
volueram⁹/ratis/rant.
Futuro volam/voles/volet
volemus/letis/lent.
Imp̄atiuo ¶ Imperatiuo modo caret
Opta.p̄ſent Utinam vellem/les/let
vtinā vellemus/letis/lent.
Perfit/et Utinam voluiſſem/ſes/ſet
Pluperfit vtinā voluiſſemus/ſetis/ſent
Futuro Utinam velim/lis/lit
vtinā velimus/litis/lint.
Cōiūc. p̄ſēt ¶ Cum velim/lis/lit
cum velimus/litis/lint
Imperfit Cum vellem/les/let
cum vellemus/letis/lent
Perfit Cum voluerim/ris/rit
cum voluerim⁹/ritis/rint
Pluperfit Cum voluiſſem/ſes/ſet
cum voluiſſemus/ſetis/ſent.
Futuro Cum voluero/ris/rit
cum voluerim⁹/ritis/rint
Infinitiuo ¶ Velle.
¶ Voluiſſe
¶ Volendi/do/dum.
¶ Supinis caret.
¶ Volens.

Nolo.

Indic. p̄ſ. Nolo/nōuis/nonuult
nolum⁹/nōuultꝫ/nolūt
Imp̄fit Nolebam/bas/bat
nolebam⁹/ batis/bant.
perfit Nolui/iſti/noluit
noluim⁹/iſtꝫ erūt vł ere
plup̄fit Nolueram/ras/rat
nolueram⁹/ratis/rant.
Futuro Nolam/les/let
nolemus/letis/lent
Impa.p̄ſ. ¶ Noli
nolite nolit
futuro Nolito tu nolito ille
nolitote lintote
opta p̄ſ. Uť nollem/les/let
Imp̄fit vť nollemus/letis/lent
perfit vť Noluiſſem/ſes/ſet
plup̄fit vť noluiſſem⁹/ſetꝫ/ſent
futuro Uť nolim/lis/lit
vť limus/litis/lint
Cōiunc.p̄ſ. Cū nolim/lis/lit
cum limus/litis lint.
Imp̄fit Cum nollem/les/let
cum lemus/letis/lent.
perfit Cum noluerim/ris/rit
cum rim⁹/ritis/rint
plup̄fit Cum noluiſſem/ſes/ſet
cum iſſemus/ſetis/ſent
Futuro Cum noluero/ris/rit
cum rimus/ritis/rint
Infini. ¶ Nolle. ¶ Noluiſſe.
¶ Futuro caret.
¶ Nolendi/do/dum.
¶ Supinis caret.
Nolens.

Malo.

Indic. p̄sent	Malo/vis/vult
	malumus/vultis/lunt.
Imperfit	malebam/bas/bat
	bamus/batis/bant.
perfet	Malui/maluisti/maluit
	luimus/luistis/luerunt vl' ere.
plupfit	Malueram/ras/rat
	lueramus/ratis/rant
futuro	Malam/les/let
	lemus/letis lent.
Impatiuo.	¶ Imperatiuo caret.
Opta. p̄sent	vtinam mallem/les/let
	vtinam lemus/letis/lent.
perfit	vtinam maluerim/ris/rit
	vtinam rimus/ritis/rint
pluperfit	vtinam maluissem/ses/set
	vtinam maluissemꝰ/setis/sent
futuro	Utinā malim/lis/lit
	vtinam limus/litisitis/lint.
Cōiūc. p̄sēt	¶ Cum malim/lis/lit
	cum limus/litis/lint.
Imperfit	Cum mallem/les/let
	cum mallemus/letis/lent.
perfit	Cum maluerim/ris/rit
	cum rimus/ritis/rint.
pluperfit	Cum maluissem/ses/set
	cum maluissemus/setis/sent.
futuro	Cum maluero/ris/rit
	cum rimus/ritis/rint

Infini. p̄sent. Malle.
Perfit et plupfit. Maluisse.
Futuro caret.
Gerundiuis; Malendi/do/dū.
Supinis caret.
Partic. p̄sent. Malens.

Fero.

Indic p̄sent.	Fero/fers/fert
	ferimus/fertis/ferunt.
Impfi.	Ferebam/bas/bat
	bamus/batis/bant.
perfec.	Tuli/tulisti/tulit
	limus/listis/lerūt vl' re
plupfit.	Tuleram/ras/rat
	tuleramus/ratis/rant.
futuro	Feram/res/ret
	remus/retis/rent
Impa. p̄sent.	¶ Fer/ferat
	ramus/ferte/ferat
futuro	Ferto tu/ferto ille
	ramus/tote ūto vl' tote
Opta. p̄sent.	¶ Uť ferā ras/rat
	vtinā feramꝰ/ratꝫ/rāt.
Impfet	vtinā ferem/res/ret
	vtinā remꝰ retis/rent
perfit	vť Tulerim/ris/rit
	vtinā lerimꝰ ritis rint.
plupfit	vť Tulissem/ses/set
	vť lissemꝰ/setis/sent.
futuro	vť Tulero/ris/rit.
	vť Tulerimus/ritꝫ rint
Cōiunct. p̄sent.	cū ferā/ras/rat
	cum ramus/ratis/rāt.
Impfet.	Cum ferem/res/ret
	cum remus/retis/rent
perfit	cum tulerim/ris/rit
	cum tulerimꝰ/ritꝫ rint.
plupfit	Cum tulissem/ses/set
	cum lissemꝰ/setis/sent
futuro	Cum tulero/ris/rit
	cū lerimus/ritis/rint.

Infinit. p̄sent. ¶ Ferre.
Perfit et pluperfit. Tulisse
Futur. Latū ire vel laturū esse
Ge. ferēdi/do/dū. Su. latū/latu
ptic. p̄sent ferēs. ptic. fut. laturꝰ

Indic.p̄sent	Feror/ferris/vel ferre/fertur
	ferimur/remini/runtur
Imperfit	ferebar/aris vel re/batur
	bamur/bamini/bantur
perfet	latus sum vel fui.&c.
	lati sumꝰ vel fuimus.&c.
plup̄fit	latus eram vel fueram.&c.
	lati eramus vel fueramus.&c.
futuro	ferar/reris vel re/retur
	remur/remini/rentur
Imp̄a. p̄sēt	ferre/feratur
	ramur/ramini/antur
futuro	fertor tu fertor ille
	ramur/minor/antor
Opta.p̄sent	vtinam ferar/aris.&c.
	vtinam ramur/mini/rantur
Imperfit.	vtinam ferrer/reris/vel.&c.
	vtinam ferremur/mini/rentur
perfit	vtinā latus sim vel fuerim.&c.
	vtinā lati simus vel fuerimus
pluperfit	vtinam latus essem vel fuissem.
	vtinā lati essemus vel fuissemꝰ
futuro	vtinam latus ero vel fuero
	vtinā lati erimus vel fuerimus
Cōiūc. p̄sēt	Cum ferar/raris vel.&c.
	cum amur/mini/antur
Imperfit	cum ferrer/eris vel re
	cum remur/mini/rentur
perfit	cum latus sim vel fuerim.&c.
	cum lati simus vel fuerimus.&c.
pluperfit	cum latꝰ essem vel fuissem.&c.
	cum lati essemus vel fuissemꝰ.
futuro	cum latus ero vel fuero
	cum lati erimus vel.&c.
Infi.p̄sent.	ferri
p̄ter. et plu.	latum esse vel fuisse
partic. p̄ter.	latus
partic.futu.	ferendus

Indic.p̄sent.	Edo/es/est
	edimus/estis/edunt
Imp̄fit	edebam/bas/bat
	bamus/batis/bant
parfit	edi/edisti/edit
	dimꝰ/distis/ derūt vł re
plup̄fit	ederam/ras/rat
	ramus/ratis/rant
futuro	edam/edes/edet
	demus/detis/dent
Imp̄at.	ede/edat
	amus/dite vel este edāt
futuro	edito tu/edito ille
	amꝰ estote ūto vł ūtote
Opta.present.	vt̄ edā/edas/edat
	vtinā edamꝰ datis dāt.
Imp̄fit.	vtinā ederem vel essem
	vt̄.ederemꝰ vel essemꝰ.
perfit.	vt̄ ederim/ris/rit
	vtinā rimꝰ ritis rint
plup̄fit.	vtinā edissem ses set
	vtinā edissemꝰ setis sēt
futuro	vtinā edero/ris/rit
	vtinā ederimꝰ ritis rint
Cōiunct.p̄sent.	cū edā/das/dat
	cum/damus/datis/dāt
Imp̄fit.	cū ederem/res/ret
	cū ederemus/retis rent
perfit.	cum ederim/ris/rit
	cum rimus/ritis/rint
plup̄fit.	cum edissem/ses/set
	cū semus/setis/sent
futuro	cū edero/ris/rit
	cum rimus/ritis/rint

Infinit. p̄sent: edere vel esse
perfit et pluperfit edisse
futuro esurum/esse
Gerūd.edēdi/do dū.Su.esū/esu
p̄tic.p̄sēt.edēs.Pertic.fu. esurꝰ.

Fio.

Indic. p̄sent	Fio/is/fit
	fimus/fitis/fiunt.
Imperfit	fiebam/bas/bat
	bamus/batis/bant
perfet	factus sum vel fui.&c.
	facti sumus vel fuimus
plupfit	factus eram vel fueram.&c.
	facti eramus vel fueramus. &c.
futuro	fiam/es/et
	fiemus/etis/fient
Impa. p̄sēt	fi/fiat
	fiamus/fite/fiant
futuro	fito tu fito ille
	fiamus/fitote/fiunto
Opta. p̄sent	vtinam fiam as/at
	vtinam fiamus/atis/fiant.
Imperfit.	vtinam fierem fieres fieret
	vtinam fieremus/retis/rent
perfit	vtinam factus sim vel rim.&c.
	vtinā facti simus vel rim⁹.&c.
pluperfit	vt factus essem vel issem.&c.
	vtinā facti essemus vel issemus
futuro	vtinam factus ero vel fuero
	vtinā facti rimus vel rimus.&c.
Cōiūc. p̄sēt	Cum fiam/fias/fiat
	cum fiamus/fiatis/fiant.
Imperfit	cum fierem/fieres/fieret
	cum fieremus fieretis fierent.
perfit	cum factus sim vel rim.&c.
	cum facti simus vel rimus.&c.
pluperfit	cum factus essem vel issem
	cum facti essemus vel issemus
futuro	cum factus ero vel fuero
	cum facti erimus vel erimus.&c.
Infi. p̄sent.	fieri
p̄ter. et plu.	factum esse vel fuisse
partic. futu.	factū ire. Supinis factū factu
partic.	fiens/factus/facturus.

Eo.

Indic. p̄sent.	Eo/is/it
	imus/itis.eunt
Impfi.	ibam/ibas/ibat
	ibamus/ibatis/ibant
perfec.	iui/iuisti/iuit
	iuim⁹ istis iuerūt vel re
plupfit.	iueram/eras/erat
	iueramus ratis erant
futuro	ibo/ibis/ibit
	ibimus/ibitis/ibunt
Impa. p̄sent.	I / eat
	eamus/ite/eant
futuro	ito tu/ito ille
	eam⁹ itote eūto vel tote
Opta. p̄sent.	vtinā eam/eas/eat
	vtinam eam⁹/atis/ant
Impfet	vtinā irem/ires/iret
	vtinā irem⁹/iretis/irēt
perfit	vinam iuerim/ris/rit
	vtinā iuerim⁹/ritꝫ rint
plupfit	vtinam iuissem/ses/set
	vt iuissem⁹/setis/sent
futuro	vtinam iuero·ris/rit
	vtinā iuerim⁹/ritꝫ/rint
Cōiunct. p̄sent.	cū eam/eas/eat
	cū eamus/eatis/eant
Impfet.	Cum irem/ires/iret
	cū irem⁹/iretis/irent
perfit	cū iuerim/iueris/iuerit
	cū iuerim⁹/ritis/rint.
plupfit	cum iuissem/ses/set
	cū iuissem⁹/setis/ sent.
futuro	cum iuero/ris/rit
	cum iuerim⁹ /ritis/ rint
Infi. p̄sent.	ire. p̄fit & plu. iuisse
fut.	iturū esse. Gerū. eūdi/do/dū
Sup.	itū/itu. ptic. p̄sēt iens/eūtꝫ
fut.	itur⁹. queo/& nequeo sic declin.

¶ Ista verba precedentia vꝫ Sum/Possum/volo/nolo/Malo Fero/feror/edo/fio/eo/queo/et nequeo sunt anormala.

A vbe defectyue is that lacketh in mode/tyme/nombre / or persõ as these do here folowynge.

a. ¶ Indicatyue present and pfit
Memini/nisti/nit
nimus/nistis / erunt vel re
plup Memineram/ras/rat
memineramus/ratis/rant
Impatyue present et future
Memento tu
mementote vos
Optatyue perfit & pluperfit
vtinã meminissem/ses/set/
vtinã nissemus / setis/sent
Coniunctyue present et perfit
Cum meminerim/ris/rit
cum rimus/ritis/rint.
plup. Cum meminissem/ses/set
cum semus/setis/sent
futu. Cum meminero ris rit
cum rimus ritis rint
Infinytyue present impfit pfit et pluperfit meminisse.

b. ¶ Thus be declyned these.iij.verbes Odi Noui Cepi

c. ¶ Indicatyue present. Inquio et inquam/inquis/inquit. Plurall inquiunt.
pfit singular/inquisti/inquit
future singular inquiet
Impatyue present sing. inque
partic.present inquiens.

d. Indicatyue present Aio/ais ait
plurale aiunt
Imp. aibam bas bat
plurall bamus batis bãt
perfit singular ait
future singular aies

¶ Indicatyue queso quesum⁹ e.
Infinitiue quesere
¶ Imperatiue present Aue f.
plurall auete
futuro Aueto tu
plurall auetote vos
Infinitiue auere
¶ Lyke wyse Salue and vale
¶ Optatiue & Coniunctiue g.
Forem/res/ret/rẽt: fore h.
¶ Ausim ausis sit sint i.
¶ Faxo faxis faxit faxint k.
¶ Impatiuo Cedo.i. dic. cedite l.
Onat partic. onans m
¶ Indica. Explicit/ expliciunt. n.
¶ These foure verbes diescit / Lucescit/Vesperascit/et Noctescit be declyned by the thirde person singular: lackynge the preterpfitence/with all other fourmed of the same. o.

¶ Of the preterpfitence of the indicatiue mode be fourmed the pluperfit of the same/the perfit pluperfet & future of the optatiue and coniunctiue/ & the pluperfit of the infinitiue. p.

¶ As of amaui is formed amaueram/uerim/uero
Amauissem/amauisse.
ram/rim/ ro chaungynge i into e.
Sem and se holdynge i styll

Et omne verbum personale regit nominatiuum vel vocatiuũ ante se sub conformitate persone et numeri; vt socius scribit: o socie scribe. Regimen. q

Also a verbe actiue gouerneth after hym an accusatyue case: as I loue wyne amo vinum. And his nowne verball gouerneth the same worde in the genytyue case: as a louer of wyne amator vini/amans vini.

De pticipio. a.

Participium quid est? what is a participle? Participium est pars orationis/genere et casu declinabilis/ hñs tempora/ et significationẽ verbalia. A participle is a part of speche declyned with gender and case/hauynge sygnyficacion and tyme: as a verbe.

Terminationes participiorum. b. sex acci.ptic.

Quot terminationes habet participium? Howe many terminacions hath a participle? Sex. ens/ans presentis: tꝰ/ sus preteriti/rus dusq̧ futuri. Participio quot accidunt? How many thynges befall participles to haue? Sex: genus/casus/tempus/significatio/numerus/et figura. Gender/case/tyme/signyficacion/ nombre/and figure. Omne participium est eiusdem casus/generis/et numeri/cum substantiuo adiuncto. Euery participle is of the same case/gender/and nombre/as is the substantyue/wherunto it is conioyned: vt sacerdos celebrans. Tempora participiorum sunt tria. Ther ben thre tenses of participles.

tēpꝰ ptic. c. Presens. d.

The present: vt amans/legens: and his englisshe endeth in yng as louynge/redynge. And is fourmed of the preterimparfectēs of the indicatyue mode/by chaungynge bam in to ns: and they be of all genders: as hic et hec et hoc amans/gtõ huiꝰ amantis: after the thirde declenson of nownes.

Preteritū. e

The pretertens; as amatꝰ loupd/ visus sene/nexus knyt/mortuus deed. and it is fourmed of the later supyne by addynge to of s: as amatu/put to it s/& it is amatꝰ/ta/tū. The future tens in rus; as amaturus/for to loue/lecturꝰ for to rede. and is fourmed of the later suppne/by puttynge to of rus/as lectu/put to it rus/et fit lecturus.

Futurū. f.

The future tens in dus/signifieth passyuely as amandus for to be loued. and it is fourmed of the genytyue case singular of the participle of the presentens: as amantis/ chaunge tis into dus/ and it is amandus/and so legendus/da/ dum. And all these ben declyned lyke a nowne adiectiue of. iij. dyuers endynges: as nominatiuo doctus/ta/tum/genitiuo docti/e/i. &c.

significatio pticipij. g.

Omne participium habet consimilem significationem cum verbo/a quo descendit. Euery pticiple hath lyke significacion with the verbe of whom he cometh: as amans signifieth actiue: vt amo/amatus sygnyfieth passyuely as amor. Arans signyfyeth

newtrally: as aro/largiens signyfieth comonly as largior/ Sequens signifieth deponently: as sequor sequeris and so of other
Case/nombre/and figure/in a participle ben lyke as in a nowne.
Quem casum regit participium? Quem verbum/a quo descendit: vt vocatus sum petrus/misertus nostri/ seruiens deo/amãs deum/dilectus a deo.

ꝑticipiũ trãsit i vim nominis. b. Quot modis in vim nominis transeũt ꝑticipia? Quatuor modis. Compositione si dictioni adiungitur: que cum verbo suo nõ componitur: vt Innocens.
Constructione si non habet casum: quem suum verbum regit: vt amans iustitie/amans/vini.
Comparatione: qñ compatur: vt amãs/amãtior/amãtissimu
Temporis amissione: vt amandus.i.dignus amari/abijt nun reuersurus.i.vt non reuerteret.

De aduerbio. b. Aduerbium quid est? what is an aduerbe? Est pars orationis: que adiecta verbo significationẽ eius explanat/ atq implet. An Aduerbe is a parte of speche: whiche put to a verbe maketh playne his signification/and fulfylleth it: as curro velociter/I renne swyftly.

Accidẽtia. c. Aduerbio quot accidunt? Howe many thynges befall to an aduerbe? Thre: signyfication/comparison & figure. Ther be many significacions of aduerbes: as folowith

Significatio aduerbiorũ. d. Da aduerbia loci. Shew some aduerbes of place.

vt hic/istic here	Hodie this day
Ibi/illic there	heri yesterday
Inde hinc istinc illinc from hens	Nunc/iam/modo nowe.
Intus/intro within	Nuper/dudum lately
Foras/foris without.	Cras to morowe.
Alibi/aliunde otrerwhere.	Pridie/perindie the last day.
Vbiq /vbicũq /vbiuis whersoeũ	Postridie this thirde day.
Nullibi/nusq nowhere	Nudius/tertius/quartus deci
Huc/istuc hither.	mus/vicesimus.i. nũc dies ter
Illuc thether	tius/the thirde daye/ nowe the
Hac/istac/this way.	iiij. day/the.x.day/the.xx.day
Sursum vpward	Aliquãdo olim quõdã sõtyme
Deorsum downewarde.	Tunc than
Subtus/vnder.	Semper/alway.
Cominus.i.prope/nere.	Mane/at morowe.
Eminus.i.procul/farre	Vespe. at euyn

Da tẽporis. Of tyme Diu/long tyme or day tyme.

Noctu by nyght
Dum/quando/whan.
Da numeri Of nombre.
Semel ones
Bis twyse.
Ter thriese
Quater four tymes
Quinquies fyue tymes
Decies ten tymes
Centies an hundred tymes
Millesies a thousand times
Quoties how often.
Toties so often.
Da negandi Of denyenge.
Nihil nought
Non/nec/neq̃/haud
minime/nequaq̃.i.
nay or not
Da affirmandi Of affyrmynge: as
Etiam/profecto/quippe.
nempe/certe sothly.
Quidni what els.
Scilicet/ videlicet/that is to say.
Propterea/idcirco therfore.
Da demonstrandi Of shewynge as
En/ecce beholde.
Da optandi Of wysshynge: as
Utinam. O si/wold god
Da hortãdi Of exhortynge as
Sodes/eya/age/amabo.i.
goo to it/or praye.
Da ordinis. Of ordre as
Deinde/deinceps/dehinc
From thens forth.
Preterea more ouer.
Da interrogandi. Of axynge as
Cur/quare/quãobrem
wherfore.
Nunquid/num.i.
whether nat.
Da similitudinis Of lykenesse as
Quasi/seu/sicut
tanq̃ /velut/veluti
vt/vti/ita/sic so
aslyke/or so as
Da qualitatis Of qualite as
Bene well
Male euell.
Docte clarkely.
Pulchre beauteously.
Fortiter myghtyly.
Sapienter wysely.
Perperam frowardly.
Da quantitatis Of quantite. as
Multum moche.
Parum/modicum.i. lytell.
Minimum least.
Maximum mooste.
Sũope/magnopere.i.
magna diligentia
Satis ynoughe.
Minus to lytell.
Nimium to moche.
Da dubitandi Of doubtynge as
Forsan/forsitan/fortassis/ fortasse/forte/anglice pauenture.
Da personalia Of personals as
Mecum with me.
Tecum with the.
Nobiscum with vs.
Uobiscum with you.
Meatim from myn to thyn.
Tuatim from thyn to thyn
Nostratim ours by ours.
Uestratim yours by yours.
Da vocãdi Of callyng as
Heus hoowe.

Da rńdendi Of answerynge as hey
Da separandi Of deuydynge as
Seorsum a syde
Retrorsum abacke.
Seperatim a parte.
Sigillatim one by one.
Da iurandi Oof swerynge as edepol/
Castor/hercle.i.p edem
appollinis/sothly.
Medi⁹ fidi⁹/ by my feyth
Me Jesu/so helpe me Jesu
Da congregandi Of gaderynge as.
Simul/vna/pariter/inuicē
mutuo to gether
Da eligēdi Of chosynge as
Potius/satius/rather
Immo/quinimo/but rather.
Da phibēdi Of forbidynge as ne nat.
Da euentus Of chaunsynge as
Forte/fortuitu.parchaunce
Da cōparandi Of cōparyng as mag; more
Minus lesse/maxime mooste
Celerius more quicker.
Tardius more slower.
Facilius more easely.
Doctius more wysely.
Doctissime mooste clarkely.
Da intendēda. Of augmentynge
as valde/prorsus.penitus.
omnino.anglice vtterly.
Da remittendi. Of remittynge as
Vix.scarsly.paulatim.
sensim / pedietī by littyl & litel
Da excludēdi.of excludin[illegible]
tūmodo/solūmodo/soluz/
dūtaxat/precise allonely.
Da cōcedēdi Of grāūtynge as
esto/sane.i.sit ita ang. be it so
Da modificādi of modifiyng as ne
cessario necessarily Cōtingent
happyng ly/vero sothely
Falso falsly.

a. Quatuor sunt aduerbia quesitiua locorum. Ubi est preceptor?
Hic istic illic intus foris.
Quo tendis vel fugis? Huc istuc illuc intro foras.
Qua veniet rex/idest per quem locum? Hac
istac illac.
Unde venis/id est de quo loco? Hinc istinc illinc
idest de isto vel illo loco.
Et ita de eorum compositis: vt vndeorsum? From whens
quorsum whether? Illorsum/huc orsum.&c.
Item dicimus age singulariter/& agite pluraliter.
Itē eccum.i.ecce illum/eccam.i.ecce illam/eccos.i.ecce illos.
eccas.i.ecce illas/& sic de remoto ellum ellam.

Regimen.

b. Aduerbia
Tēporis: vt nunq̄ dierū.
Loci: vt nusq̄ gentium.
Numeri: vt quater horarū
Similitudinis vt instar mōtis.
Quātitat; vt tantū argenti.
Suplatiui grad⁹ vt doctissime oīm.
regunt genitiuū

En/ecce regunt nominatiuum vel accusatiuum vt ecce homo/ecce hominem. loo the man.
O/et heus regunt vocatiuum. vt o crudelis bestia.
Cōperatiua / regunt ablatiuum: vt Johēs loquitur eleganti-us Roberto.

De coniun-ctione. a. W Hat is a coniunction? Quid est coniunctio? A cōiũction is a part of speche: whiche knytteth other partes to gether in order of speche: as Petrus et Paulus sunt apostoli. Femina ridet et plorat. Coniunctio est pars orationis: que connectit ceteras partes in ordine. Howe many thynges befallen to a coniunction? Coniunctioni quot accidunt? Tria hec: potestas/figura/et ordo. These thre: power/figure/and order. Howe many/& whiche ben the powers of coniunctions? Potestas coniunctionum quot et que sunt? Many. Multe. Nam some ben coniunctions copulatyues: as et/q₃/at/atq₃/ac/ast.

q̄dā copula-tiue. b.

Some ben disiunctiues: as ve/vel/neue/or els

q̄dam disiũ-ctiue. c.

Some ben of accomplisshynge or approuynge: as quidem/equidem/vero/sinautem/sin aliter/sothly.

q̄dam exple-tiue. d.

Some ben of shewynge of causes: as si/etsi/etiamsi/siquidem. quando/quandoquidem/quin/quinetiam/quatenus/sin/seu/siue/neue/nam/namq₃/nisi/sed but.

Quedā cau-sales. e.

Some ben of concludynge a trouth: as ita/itaq₃/enim/etenim/enimuero/quapropter/q̄m/quia/ergo/ideo/igitur/scilicet/videlicet/propterea/idcirco/quare/proinde quamobrē/quo circa/that is to say

q̄dam ratio-nales. f.

Some ben aduersatyues: as q̄q̄/q̄uis/licet/etsi/verum/verumtamen/etiamsi/thoughe.

q̄dam aduer-satiua. g.

Ordo coniunctionum quotuplex est? How many maners is the orders of a coniunction? Triplex: prepositiue/subiunctiue/& cōmunis. Some in order to be set before a worde: or before a reason: as at/ac/ast. Some to folowe: as q₃/ve/ne/ and som ben put indyfferently before or after: as equidē/tamē/q̄q̄.

Ordo cōiun-ctionum. h.

Cōstructio. i. Coniunctio copulat consimiles casus in casualibus / et modos/ ac tempora in verbis: vt Petrus et Paulus/ currit et legit

De preposi-tione. k. PRepositio quid est? Preposition is a parte of speche: the whiche applieth his casuall worde to the verbe. Prepositio est pars orationis: que suum casuale ad actum verbi cōuertit. And whan it is set before other partz of speche / it fulfylleth

theyr significacion: as pfitio to make parfectly / exaudio to here well. or it chaungeth the significacion: as rideo to laugh / derideo to scorne. struo to buylde / destruo to distroy. orels it lesseth it: as rideo to laughe / subrideo subrides to smyle. Et iuncta alteri dictioni significationem eius implet: vt exaudio / perfitio. vel mutat: vt derideo destruo: vel minuit: vt rideo / subrideo.

a. Prepositioni quot accidunt? Duo. Que? Figura / et reginē. Figura vt cum circum. Quot casus regit prepotio? Duos. accusatiuum scz ablatiuum et vtrunqꝫ. Quot prepositiones regunt accusatiuum? Unum et triginta: vt.

b.

Ad ecclesiam / to the churche.
Ad parietem / ageynst the walle.
Ad preceptum / after the commaundement.
Apud / penes dominum with the lorde.
Ad hostium / afore the dore.
Ante diem before the day.
Aduersus / contra hostes ageynst ennemies.
Cis riuulum / on this syde the ryuer.
Citra vrbem / on this halfe the towne.
Circumcirca templum / about the temple.
Erga te ageynst the.
Extra domum / without the house
Inter doctos / amonge or bytwene lerned men.
Intra / infra muros / within the walles.
Iuxta / prope crucem / nere the crosse.
Ob amorem / for the loue.
Ponc hostium / behynde the dore.
Per fenistram / by or through the wyndowe
Propter veritatem / for the trouth.
Scd̄um iustitiam / after the right.
Post partum / after the byrth.
Trans mare / ouer the see.
Preter legem / besyde the lawe.
Supra lunam / aboue the mone.
Circiter festum / about the feast.
Usqꝫ Romam / euyn to Rome.
Secus viam by the waye.

Quot sunt ꝑpositiōes: que ablatiuū exigūt? Sexdecim: vt.

A magistro / of or fro the maister.

Ab inimicis/from ennemyes
Abs te/from the.
Cum hominibus/with men
Coram iudice/before the iudge.
Clam custode/hydde from the kepar.
De profundis/from beneth.
E memoria/out from mynde.
Ex consilio of or after counsayle.
Pro vtilitate/for profite.
Pre timore for feare.
Pre ceteris/before other.
Palam omnibus/opyn to all men.
Sine/vel absq; studio. without any study.
Collotenus to the necke.

d. Quot prepositiones vtriq; casui deseruiunt? Hec quinq;: vt In/sub/subter/super.

And whan they signyfie mocion to any thynge: than they wyll haue after them an accusatyue case: as put thy knyfe i to the sheeth. Mitte gladium in vaginam. we come vnder thy proteccion. Confugimus sub tuū presidium.

And whan they signyfie no mocion to a place/nor other thynge than they shalbe construed with an ablatyue case after them: as stat sup pinaculū. he standeth vpon the pynacle. Orat in ecclesia. He prayeth in the churche. Currit sub tecto. He renneth vnder the roffe. Iurat sup euangelia. He swereth vpon the gospell.

e. INteriectio quid est? Interiection is a worde: that cometh betwyne other partes of speche/expressynge thaffectiō of a manis mynde. Interiectio est que interiacet ceteris ptibus orationis ad exprimendos animi effectus. Interiectioni quot accidunt? Unum. Significatio. for

f. Some ben of myrth as hyff euar.
Some of laughynge: as ha/ha/he.
Some of waylynge: as hey alasse.
Some of ferynge: as aghe/atat.
Some of maruaylynge/as hem/pape.
Some of indignacion as vaghe/proth/nephas. infādū
Some of flateryng. as sodes/amabo/media correpta.
Some of wepynge/as oughe and so of other lyke.

a. Quot casus regunt interiectiones? Quatuor. Nã proth/trath/ et o regũt nominatiuũ. Ue/veh/& hey regũt dtm̃: heu/o/proth/ trath regunt actm̃. Euge/eho/et heodũ regunt ablatiuum.

b. Grammer hath thre goodly officis. Fyrste is to chaunge the vulgar or mother tonge into latyne. Seconde in contrary wyse is to / resolue the latyn ito the mother tõge. And the thirde is to expresse the concept of our mynde in latyne ornatly.

Grammatica tria preclara habet officia. Primũ est ydioma maternum in latinum vertere. Secundũ econtrario ipsum latinũ i vulgare seu ydioma nostrum resoluere / atqȝ traducere. Tertiũ est mentis nostre cõceptũ nõ inepte/ sȝ latine ornateqȝ exprimere.

c. By howe many maners is it to begynne to turne our vulgar or mother tonge into latyne: orels to resolue the latyne (contrary wyse) into our mother tonge?

Quot modis incipiendum est/vulgare nostrum aut ydioma maternum in latinum vertere: seu econtrario latinum in maternã linguam resoluere/ac traducere? Quatuor modis.

Primo per vocatiuũ casum: as o my lorde god. O dñe deus meus.

Secundo per nominatiuum casum: as thou art my helper. Tu es adiutor meus.

Tertio per duos ablatiuos absolutos: as thy grace helpynge. Tua gratia auxiliante.

Quarto per verbum impersonale: as it behoueth me to pleas e the. Oportet me tibi placere.

Incipe per rectum / quintũ/ sextũ ve solutum Impersonali (si desint) te decet vti.

d. Qñ incipiendũ est cõponẽe vł resoluere a vctõ? Qñdat materia iubendi/ aut imperandi alteri/as come hither wyllyam and seye thy lesson. Ueni huc wilhelme/et dic lectionem tuam.

Qñ incipiendũ est a ntõ? qñ post nomẽ substãtiuũ vł pnomẽ primitiuũ/sequit̃ vbũ psonale finiti modi / qȝ ntm̃ agẽtȝ p suo supposito/ ꝯsilis nm̃i & psone reqrit: as the maist̃ redeth. magr̃ legit.

Quando incipiendũ est per duos ablatiuos absolutos? Quãdo nomẽ substantiuũ vel pnomẽ primitiuũ occurrit in materia latinitatis/cũ participio/sine verbo contrahente: as the maister redynge children profite. Magistro legente: pueri proficiunt. i. si quia / dum / vł quando magister legit / pueri proficiunt

Quando incipiendũ est a verbo impersonali? Quando materia repũtat verbũ sine supposito .i. sine nominatiuo certe persone: ꝫ tunc vt cõmuniter occurrit in lingua anglicana hoc signũ It: as it besemeth the to vse latyn speche. Te decet vti latio eloqo. Item in omni cõstructione/ac etiam resolutione sumope aduertend̃ est/vt per dictiones ꝫ clausulas pfectas pcedatur querẽdo debitam ordinationem inter duo puncta. Nõ si virgula/coma: penthesis ( ) aut aliqua orõnis suspẽtio ibi fuerit? nõ ibi qescẽdum/sed ad punctũ vsqꝫ planũ pcedend̃ erit/cum congrua cõsimbolitate accidentiũ respectiuoꝝ.

Quot sunt accidentia respectiua? Quatuor. Que? Casus/genꝰ numerus/et persona/

Quare dicuntur respectiua? Quia in congrua combinatione dictionũ/mutuo se respiciunt/vt congrue conueniant.

Quid est cõstructio? debita dispositio ptiũ orõnis in ipa orone.

Constructioni quot accidunt? Duo. s. concordantia et regimen.

Quotuplex est cõcordãtia? Multiplex .s. inter adiectiuum et substantiuum. ꝫc.

		Et ideo concordia in	
genere		genere	
numero	facit cõgruũ	numero	facit icõgruũ aut figurã
casu	ꝫ discordia i	casu	
psona		persona	

De triplici congruetate vide Elu. fo. 12.

Regula prima de adiectiuo et substantiuo.

Adiectiuum et substantiuum in quot et quibus accidentibus respectiuis debent conueniri? Adiectiua nomina/pronomina et pticipia/concordant cum suis substantiuis.

In casu/gñe/ꝫ numero: vt
liber albꝰ/albior/albissimus
tunica alba/albior/albissima.
Templũ/albũ/albiꝰ/albissimum.

Pater tuus/mater mea/iumentũ nostrum.

Preceptor docens/diligit doctos discipulos.

De mlťiplici adiectiuo. Elu. fo. 1.

simile similem et similẽ requirit

Prima genus casum numerum concordia poscit.

exceptionibus decē in adiectiuis ptitiuis.s. exceptio
Limitibus denis/particio prima notetur
adiectiuum .s. i magis et mi⁹ diuidatur.
Substantiuatum/post hoc cōmune secatur
.i.discretio sexus generum .i.regula indifferentie
Sexus discretus/conceptio et indifferens est.
figura cōstructionis alia figura.i.in cōstructiōe acculta
Inde prolepsis erit: cū zeugmate cōstrue clā post.

a. Regl'a cōcordancie adiectiui et substantiui fallit decem modis.

b. Primo qñ adiectiuum est ptitiuū ptitiue captū .i. qñ ptitionem alicuius multitudinis imptat: vt vnus fratrū/vna sororȝ: quod licet conueniat in tribus cum substantiuo subintellecto videtur tñ concordare in genere tñ cū gtō p'ri sequēti; vt vn⁹ fratrum .i.vnus frater fratrum/vna sororȝ.i.vna soror sororȝ.
c. Secunda exceptio est/qñ adiectiuū est substantiuatū.i.substantiue positum in neutro genere sine substantiuo vt bonū mihi lex oris tui.i.bona res equum postulat.i.equam rem. Non omnia possum⁹ omnes.i.non omnē rem. Ouidius. Turpe iacens mulier/multo madefacta lieo/mulier supple existens turpe.i. turpis res iacens madefacta.i.inebriata multo lieo.i.vino.
d. Tertia exceptio est / quando adiectiuum respicit substantiuum minus commune subintellectum/ sub alio substantiuo magis communi expresso/vel econtrario. Exemplum primi. Ouidius.
f. Hoc pecus omne meum/multe stabulātur in antris ; multe scilicet oues et boues. Exemplum secūdi. Virgilius. Preneste sub ipsa / supple ciuitate.
g. Et hec est quarta exceptio ; et dicitur nomen minus commune: quod pauciora significat: vt homo/ magis vero commune est qd̄ pluriora designat: vt animal.
h. Quinta exceptio dicitur/sexus discretus/hoc est vt discretio sexus euidentius exprimatur per adiectiuum/ꝙ per substantiuum vt magnus aquila/pro masculo. Ouidius. Ancer erat quōdam: precio germine feta/ancer feta pro femella /quam ignari aucam

appellant/dicentes.auca petit bachum mortua.

i. Sexta exceptio est/ conceptio generum. Nam quando duo substantiua diuersorum generum/ cōbinantur cū adiectiuo plurali:tunc illud adiectiuum erit conforme cum substantiuo dignioris generis: vt pater et mater sunt diligendi. Masculinum enim concipit femininum et neutrum/et femininum concipit neutrum et non ecō uerso. Elucid.folio tercio/et folio.nono.

k. Septima exceptio est/ quando adiectiuum plurale neu tri generis/est indifferens ad duo substantiua inanima ta/vel ad vnū animatū/et aliud inanimatū diuersoꝝ ge nerū vel eiusdē generis: vt sensus ꝯ cognatio hominis sunt prona ad malū.P.Uirga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt.Mors et vita apposita sunt tibi. Ecce lignum et lapides:q̄ enim.

l. Quid si ambo substātiua sunt animata?Tūc cōbinā da sūt cū adiectiuo/p cōceptionē generū/aut p zeugma Si vero vnum sit animatū/et aliud inanimatū/serua=bitur regula indifferentie.Uirgilius.Atq3 deos/atq3 a=stra vocat crudelia mat.i.mat vocat deos et astra crude lia.Elu.folio.⁊.

m. Octaua exceptio/inde erit plepsis/qn̄.s.totū grāmati=cale cōgrue preacceptum/diuiditur in ptes p figurā p=lepsim:vt nos studemus vnus bene/alius/male.

Quotuplex est prolepsis?Duplex.Explicita vez et implicita.

Que est plepsis explicita?Est illa in qua totū et ptes exprimuntur:vt vidi duos angelos / vnum ad caput/et alium ad pedes/ibi/vidi duos angelos est totum gram maticale/congrue pacceptum / et postea diuisum p hec duo adiectiua vnū et alium/per prolepsim.Idem fit a=liquando respectu verbi / cōfirmātis se cū nominotiuo precedenti in persona/et discrepantis a sequentibus no=minatiuis diuidentibus illud totū:vt isti metuunt/ali⁹ dn̄os/alius magistros.Item dic:vt hij duo filij mei se deant/vnus a dextris/et alius a sinistris.

n. Qn̄ est plepsis implicita?qn̄ in ipso toto expsso ptes itelligūtur. Et fit plerumq3 in hijs adiectiuis/alt/vter/ et alius / vt alter alterius onera portate.i.portate onera/ vnus vni us / et alter alterius.Jo. debetis et vos alter alterius

lauare pedes. Uirgilius. Alterum in alterius mactatos sangui ne cernam/idest ego cernam mactatos / vnum in sanguine vni9 et alterum in sanguine alterius.

a. Quot modis fit prolepsis? Quinq modis/videlicet quãdo totũ et partes genẽ: vt plebs londonicã/est bona / iste excellent ille mediocriter.

discõueniũt in numõ pplus pugnat/hij armati/isti vero nudi

Totũ et ptes casu scolariũ hij sunt boni/illi vero mali.

casu et numõ hoiz currẽtiũ/hic currit velocit/iste tarde

casu/gñe/ꝫ numero romane gẽtz/isti sũt robusti/illi debiles.

b. Quid dicis de hijs et similibus orationibus: sonoꝝ / alius vox/ alius non vox. orationum/alia perfecta/alia imperfecta. quantitatis/aliud continuum/aliud discretum. Est ibi figura prolepsis necne? Est ibi prolepsis locutionis/idest locutio per modum prolepsis/sed nõ ẽ ibi figura prolepsis constructionis: quia non est ibi totum grammaticale (.i. suppositum cũ apposito/vel substantiuum cum adiectiuo congrue preacceptum. Elu. fo. 18.

c. Nona exceptio seu limitatio fit cũ zeugmate. Quid est zeugma? Est applicatio supuenientis casus incõgrui / ad adiectiuum vel ad verbum prius congrue positum: vt pater est sanus et mater. Ego scribo et pueri. Cap tibi saluus est edi/hebrei sunt et ego.

d. Quot sunt species zeugmatis? Tres. Que? Quando adiectiuũ vel verbum ad quod partes referuntur ponitur.

In principio vt sanus est pater et mater.
non est expetenda gloria neq diuitie.
disputant socij mei et ego/est prima species.

In medio vt Pater est sanus/et mater.
gloria non est expetenda/neq diuitie.
Socij mei disputant et ego/est secũda species.

In fine vt Pater meus et mater est sana.
gloria et diuitie non sunt expetende.
Socij mei et ego disputo/ est tertia species.

Ita q adiectiuũ vl' vbũ sẽp sit conforme cũ casu sibi primiori vt pleni sunt celi ꝫ tra. Cõtra. Ego sicut fenũ arui. Ibi vbũ cõformat se remociori. Qñ fit cõpatio p sicut: quasi nisi. ꝫc. tunc conformatur cũ remotiori. Ps. Mõtes sicut cera fluxerũt. Aia mea

obio sicut passer erepta est. Therẽ. Talẽ filiũ nulla nisi tu perçs. Nos quasi senes leuioris pugne cursum recepim9. Elu. fo. 4.

e. Decima exceptio est constructio occulta : quã alij antithesim si-

guram fingunt: vt vrbem quã statuo vestra est: in qua vnum accidens pro alio videtur positum.
Quot modis fit illa constructio occulta? Tribus modis: quia aliquando adiectiuum et substantiuũ videntur discrepare in genere tm̃ Joh. duodecim milia signati/vel in numero tm̃/marc⁹/omnis israel circumcisi sunt/vel in genere et numero simul. Vergi. Pars manibus validi turres/et menia scandunt.
Est ne talis locutio figuratiua? Non: quia nomen collectiuum vel eius vim gerens/sub voce singulari multitudinẽ imptat/masculosq₃ et femellas significat: et ideo disconuenientiam significationis facere non potest. cum ergo dicit pars validi/expone id est viri validi existentes pars exercitus. Elu. fo. 9

Secunda regula adiecti ptitiui cũ gtõ pl'ri.

Que est regula nominis ptitiui? Hec. Nomen ptitiuum vel partitiue positum regit genitiuum pluralẽ post se/sub cõuenientia generis/et exponitur per inter/vel ex: vt primus discipulorum idest primus inter discipulos/vna sororũ .i. vna ex sororibus.
1 Quotuplex est adiectiuum ptitiuũ? Octuplex. Elu. fo. 1. & fo. 5
2 Signum vniuersale: vt nullus/nemo/vterq₃/neuter/quilibet istorum.
3 Signũ pticulare: vt quidã/aliquis/quispiã/vn⁹/alter/ali⁹/mercatorum
Adiectiua hec pauc⁹/mult⁹/vt multi hoim/pauci sapientum ita
4 (loquuntur.
5 Nomẽ numerale cardinale: vt vn⁹/duo/tres/quatuor discipulorum
6 Nomẽ numerale ordinale/vt prim⁹/scdus/terti⁹/cõmensalium
Nomẽ cõpatiuũ ptitiue sũptũ vt iunior/minor/superbior fratrũ
7 Suplatiuum superlatiue sumptum; vt doctissimus/fortissim⁹ pessimus scolarium.
8 Pronomẽ pmitiue speciei: vt ipse/iste/ille/meorum canum.
¶ Contra regulã arguitur sic. Dicit Virgili⁹. O danaũ fortissime gẽtis. Ibi fortissime est adiectiuũ ptitiuũ/et tñ nõ regit gtm̃ pluralẽ/s₃ singularẽ: ergo regl'a falsa. Ad similitudinẽ hui⁹ obiectiõis vel argumenti/docebit diligẽs pceptor pueros suos/formare cõsimile argumẽtũ in singulis exceptionibus cuiusuis regule. Regula nonnullas patit instantias. Quas?
1 Qñ gtiu⁹ est nomẽ collectiuũ/vt maior ciuitat₃ & maxim⁹ citat₃
2 Qñ gtiu⁹ est nomẽ etherogeneũ/quod alterius est generis in singulari et in pl'ri. Apuleus. Vix vnum epularum assumptũ erat quum vinum tertio coronarent.

a. 3 Quando genitiuus est nomen equiuocum: quod (videlicet sub vna voce) plura significat. Ut/valde mane vna sabatoꝝ .i. vna die sabatorum. Sabatum vero totam ebdomadã / vel singulos dies/vel vltimam in ebdomada diem significat.

b. 4 Quando partitio ad rem non ad nominis vocẽ tenditur: vt quã titatis: aliud continuum/aliud discretum/aliud quantitatis / id est entis quanti.

c. 5 Quando est implicita generum conceptio.i.quando nomen partitiuum vnius generis iũgitur genitiuo cõmunis generis: quia licet de vno genere tm̃ sermo videatur: vtrumqꝫ tamen cõplectitur: vt vna parentũ meorum/me in itinere tripidantẽ offendit.

d. 6 Quando sexus discretio exprimenda est: vt vna camelorum cis ripas peperat.

e. 7 Est autem regula generalis. Quando adiectiuum partitium/ïtercluditur duobus substantiuis diuersorum generum: vtrilibꝫ recte concordari potest: vt leo est fortissimus/vel fortissima bestiarum. Lucilius. Iuuenis pulcherrime rerum. versus.

pro partitiuo
vt vnus sociorum secundus cõmensalium

Ast partitiuum pluralem da genitiuum
sꝫ nõ cũ genitiuꝰ colligẽs.i.nois collecti adheret ptitiuo
vt fortissimus gentis.

Concordans generi: sed non cũ colligit heret.
.i. nois etherocliti vt vnũ epularũ maximum delitiarum.

Huic etherogeneus genitiuus sepe gubernat.
vt vna sabatorum vt aliud quantitatis.i.entis quanti.

Equiuocum pariter/ad rem pertitio vergit.
vt vna parentum vt aquila magnus.

Huic generum conceptus erit/discretio sexus
vt rosa est pulcherrima florum .i.priori substanẽiuo.

Mobile concordat inter duo fixa preeunti.

Regula de regimine noim substantiuoꝝ.

f. Appositiue nomina conflata/in casu conuenire tenentur: vt Julius Cesar semper Augustus/abstulit infidelitatem Anglorum obprobrium. Paulus apostolus doctor gẽtiũ: sꝫ i hijs intelligitꝰ ens/vel entia: fallit tamen regula tripliciter scilicet

g. 1 Quando alterum substantiuorum caret singulari. Plinius.

Sol est in piscibus/signo humido:nam pisces quatenus.
signum designat/singulatiuum nescit.

b. 2 Quando occurrit nomē collectiuū/vel eius vicem gerens. Virgilius. Ite mee (quondam felix pecus) ite capelle:nam pecus/collectionē significat:sicut populus.

c. 3 Quando substantiuo magis cōmuni/duo vel plura minus cōmunia cōiunctione copulata postponuntur. Luc. Optulerūt numera/aurum/thus/et mirram.

De regine nominum substabtiuorum.

noia substātiua.

Que spectant ad idem casu ponuntur eodem.

Quot casus potest regere nomen substantiuum? Quatuor. Quos? Genitiuum/datiuum/accusatiuum/et ablatiuum.

Que substantiua regūt gtm? Omnia; vt filius petri/aula regis peritia docētis. Etiam nōnulla adiectiua substātiue posita: vt multum doctrine/parum pecunie. Quid habes negotij? non tātum credulitatis habet quantum vini/plus confert nimium solacij/q̄ magnum lucri. Item pnoia quedā: vt hoc negocij / quid operis/id mali accidit. Elu. 31.

vt dominus fundi fundus domini.

Possessor/siue hoc possessum da genitiuo.

Nomen significans possessorē/regit genitiuū rei possesse: vt dominus huius castri/et qūq loco genitiui regit datiuum: vt dn̄s huic castro/siue tu da hoc possessum .i. nomē significans rē possessam genitiuo possessoris: vt hoc castrum est regis. Elu. 18. Loco tamen gti possessoris nōnunq̄ ponitur nomen adiectiuū possessiuum: vt castrum regium/vel castrum regale. vel datiuū/ vt hoc castrum est regi.

Item nomen significans mensuram genitiuum exigit/ vt modius tritici/vncia auri.

Item numerū/vt duo milia peditum/par calciamentorum. Aut relationem ad aliquid/ vt amicus patris / seruus domini. Item nomen generale/regit speciale in gtō/ vt crimen lese maiestatis/ terra Italie/vrbis Rome/nomem platonis. Item verbalia genitiuum admittunt/loco accusatiui verborum. vt colo agrū cultor agri/cultus agri/cultura agri/cupio laudē/cupid9 laudis. Et hijs affinia: vt auar9 nūmorum/auidus pecunie/ignarus scientiarum/studiosus grāmatice/securus assistentie.

a. 1 ¶ Quotuplex est nomẽ substantiuũ regẽs datiuũ? Multiplex. nam omne nomẽ substãtiuum appellatiuum/potest regere dtm̃ post se/mediante verbo sum es fui/ex vi acquisitionis/et exponit̃ per hoc verbum habeo habes et accusatiuum. Uirgilius. Sunt nobis mitia poma.i.habemus mitia poma. Idẽ. Est mihi nãq3 domi pater/estq3 iniusta nouerca.i.habeo patrem domi/ & habeo iniustam nouercam. Item ratione relationis: vt seruus est domino.i.dominus habet seruum. Nulla salus victis .i. victi non habent vllam salutem.

b. Item Nomina substantiua significantia totũ integrale alicui⁹ partȝ vel subiectum alicuius proprietatis/regunt illam partem vel proprietatem in genitiuo/accusatiuo/vel ablatiuo/ mediante adiectiuo laudis/vel vituperationis. Elu.29.

c. Exemplũ de gtõ. Uir manuũ validarũ/& acutis ingenij. Puer bone indolis/magne superbie.

d. Exemplũ de actõ. Mãtuan⁹ cãdida ẽgo genas leto pfusa rubore.
Exemplũ de abltõ Erat autẽ Joseph pulchra facie.
Filij eorum dura ceruice/& idomabili corde.
Ther.mulier egregia forma / atq3 etate integra.
vt est mi hi domi pater.

Proximitatis adest/natiua significator.
.i.habens significationem relationis.
vt plures sunt discipuli magistro.
Et substantiuum referantis significatum.
gloria patri/et filio.
Laudis et indecoris verbo substante datiuo.

De substantiuis regentibus ablatiuum.

e. Item Noĩa dignitatis spiritualis vel secularis regũt istos ablatiuos gratia/miseratiõe/permissione/et similes: vt Henricus dei gratia rex Anglie et Francie. Guilhelmus miseratione diuina Cãtuariensis Archiepiscopus.

f. Item Omne nomẽ cõcretũ substantiuum vel adiectiuũ/ regit suũ abstractum in ablatiuo: vt homo humanitate albũ albidine.

g. Item Opus profecto anglice a warke regit gtm̃: vt celum est opus dei peccatũ est opus diaboli/et sic habet omnes casus.
Opus pro necessario regit abltm̃: vt est mihi op⁹ auxilio tuo domi nus hijs opus habet/bene valentibus nõ est opus medico/et sic habet tantum nominatiuum.

.i.hoc nomen opus nō flexum significat necessarium ꝫ postulat
sextum cum hoc vbo est.

Sextum possit opus nō flexum est ꝙ necesse.

h. Adiectiuoꝝ quadruplex regimen.

Quot casus regit nomen adiectiuum? Quatuor. Quos? genitiuum/datiuum/accusatiuum/ et ablatiuum. Quotuplex adiectiuum regit genitiuum? Quadruplex: primo adiectiua ꝑmitatis et aduersitatis vt.

vicinus aduersarius/similis/equalis/propinquus mei
Inimicus/dissimilis/par / ꝑximus/emulus/imp petri
Affinis amicus longinquus familiaris eq̄lis pceptorꝫ

i. Scd̄o adiectiua plenitudinis et inopie cuiusmodi sunt.

Diues opulentus felix locuples copiosus auri
Plenus ꝓsper habūdans sat refertus repletus vini
Pauper egenꝰ expers vacuꝰ iops orbꝰ nudꝰ vestimēti

k. Tertio adiectiua vbalia diriuata ab actiuo vt Elu.31.

Timidꝰ cupidꝰ auidꝰ laudis ꝛ pecunie feruidꝰ opīonis
Actiuus corrosiuꝰ cōfortatiuus expulsiuꝰ sanguinis
Audax vindex tenax iudex cause vel criminis
Item in ans vel in ens quando sunt noīa vt spirans
minarum/concupiscentes malorum.
Item peritus illorum/doctus grāmatice/solicitꝰ mei
institutus bonarum artium.
Item particeps timentium te memor nominis tui
et huius generis multa.

l. Quarto adiectiua ptitiua: vt vna nationum de quibus supra.

.i.regit .i.gtm̄ significat ꝑximitatē aduersitatē.

Adducit patrum: quod proximat atqꝫ repugnat

.i.ptitiuū.i.plenitudis / ꝛ inopie.i.adiectiua vbalia actiue sign.

Partiti plenum est et inops/ verbalis agentis.

m. Quotuplex est adiectiuū regēs datiuum? Triplex/sꝫ substātiue

Primo adiectiuum proximitatis/vꝉ contrarietatis: vt
proximus tibi.
Secundo adiectiuum in bilis et in dus quando passiue
capitur: vt amabilis/honorabilis/venerabilis/amandus/honorandus nobis.

a. Tertio adiectiuum vtilitatis et damni: vt gratus/vtilis/placidus conducibilis/molestus/tediosus/incōmodus nobis obnoxius.

.i. regens .i. triplex adiectiuū

Inde triplex ternū dominās sit mobile casum

.i. proximitatis et aduersitatis. supple adiectiuum vbale/ et quod finit

Proximus/aduersus finit quod bilis et ī dus

vt venerabilis. i. dignus vel aptus venerari — vt conducibilis paucis perniciosus multis.

Passiue sūptus quodqꝫ vtile dāna/ ve portat.

b. Quod est adiectiuum regens accusatiuum? Est adiectiuum nominale/vel participale: quod alicuius ptis proprietatem vl' passionem importat/regit enim partem illam ī accusatiuo: vt lenis tardus/fortis/debilis/acer/lassus pedes vel brachia.

.i. accusatiuū .i. proprietas partis

Cōmēdatiuum quandoqꝫ regit propriumqꝫ

p simodochen .i. nō versus orator

Siue figurate/ refugit quod sermo solutus

c. Item que certum magnitudinis modum significant: vt longus latus/altus/crassus/turpis/alta trescentos pedes.

Liber crassus tres digitos/siue trium digitorum crassitudine.

Aut circuitionis vis/vel circumlocutionis: vt non sum id nescius .i. non ignoro cuius generis sunt/et illa/ Eius rei mihi venit in mentem. i. recordatus sum. Id mihi preceptor indiciū fecit idest (indicauit.

d. ¶ Quotuplex est adiectiuum regēs ablatiuum? Triplex preter adiectiua proximitatis/ aduersitatis/plenitudinis/et in opie: de quibus supra folio. 24.

e. Primo nomen comparatiuum comparatiue acceptum: vt fortior/doctior/pulchrior socijs.

f. Secundo adiectiuum nominale/et participale/ post quod ī vulgari sonat aliqua istarum septem prepositionum: cum/de/ex/in/ p/p/et propter: vt speciosus forma/gratus lingua/delectabilis multu velox pedibus/habilis manu/fatigatus oculis.

Tertio pronomen primitiuum genitiuū vel ablatiuum exigit.

Theren. Illa earum precurrit/ illa vultu placido.

.i. nomē cōpatiuum includēs supple ꝑpositionē

Comparat vt nomen vel participale latinum

g. Hoc nomen dignus/a/um regit genitiuũ vel ablatiuum: vt non est dignus panis vel pane quo vestitur.
Decimus tamen dignus vel dignum est: vt honoretur. Dignus quem omnes honorent/dign⁹ honorari ab omnibus. Cedro digna locutus es/ vel cum gerundiuo in di. Seneca. Loquendi potissimum hic dignus est: qui semper recte loqui curat. Versus.

.i. tres exceptiones.
Dignus habet sextũ patiť tres regula motus.
.s.cũ vbo substanť et relatio/.s.cũ ifinitio/ ⁊ cũ gerũdio i di
Cõstrue/finito/componas atq; gerundi.

Elu.58.

Regula suppositi et appositi.

h. ¶ Suppositum et appositũ.i.nominatiuus casus ⁊ verbum/in quibus conuenire debent? In duobus. In numero videlicet et p̃sona: vt dominus regit me. Elu.16.
i. ¶ Quot exceptiones habet hec regula? Septem: q̃ sequuntur. Prima exceptio fit ratione euocationis: qñ.s. verbũ cõcordat cũ supposito dignioris persone/⁊ discrepat in p̃sona ab altero supposito: vt ego Johẽs scribo/dum tu Robertus legis.
k. ¶ Quid est euocatio? Est duorum suppositorum diuersarum personarum ad eandem rem spectantium/ cum verbo p̃me aut secunde persone sub conuenientia euocantis adiunctio. Virgili⁹. Ipse ego cana legam tenera lanugine mala.
l. ¶ Quotuplex est euocatio? Duplex. Explicita/et iplicita. Que est euocatio explicita? Illa in qua tam persona euocans/q̃ persona euocata exprimũtur. Lucilius. Hic ego spector eram/ quũ me clamore vocares. Ego et spector sunt duo nominatiui diuersarum personarum ad istud verbum eram: quod cõformat se cũ nominatiuo euocante.i.dignioris persone.s. ego: nam prima p̃sona est dignior secunda/et secunda est dignior tertia.
m. Que est euocatio implicita? Illa in qua persona euocans in verbo retinetur/et persona euocata exprimitur: vt sum pius Eneas id est ego sum pius Eneas. Elu.17.
n. Secunda exceptio notatur per regulam oratorum. Que est regula oratorum? Hec. Quando relatiuum obliqui casus cum suo verbo antecedenti preponitur: tunc illud antecedens perpulchre cũ suo relatiuo in casu concordat: licet cũ verbo vel adiectiuo sequenti discordet. Exemplum de genitiuo. Plautus.

a. Cuius agebam presidij/tale non erat.
Exemplum de datiuo. Cicero. Cui opera impendimus philosophie totius vite humane certissima moderatrix est.
De accusatiuo. Plautus. Quos dudum aucupio.i. arte et subtilitate nummos contraxerat misere consumpte sunt.
Quem decollaui Johannē surrexit a mortuis.
De ablatiuo. Quintilianus. Ex quibus hasce quas tradimus preceptiones accepimus viris tam vita probat/ꝙ lingua diserti sunt/ordo resolutorius/ tam lingua ꝙ vita probat: qꝫ viri sunt diserti.i. singlares ex quibus viris nos accepimꝰ hasce preceptiones: quas tradimus. Et ad hanc orator regulam has et similes orationes reducēdo ordinabis.
b. Urbem/quam statuo vestra est.i. quam statuo vrbem.
Theren. Ennuchū: quē dedisti nobis: quas turbas fecit.i. quem dedisti nobis ennuchū. Sermonem quem audistis id est quem audistis sermonem.
Nec dicas casum pro casu poni/cum ignaris.
Tertia exceptio regule est conceptio personarum: quādo .s. duo supposita diuersarum personarum/cum verbo pluralis numeri
c. prime vel secunde persone sub conformitate dignioris persone/cum coniunctione copulatiua combinantur.
Ut. Ego et pater tuus dolentes querebamus te.
Uirg. Egregiā vero laudē/et spolia āpla refertis tuqꝫ puer.
Prima vero persona concipit secundam/et tertiam: vt (qꝫ tuus. ego et tu loquimur. Ego et pater tuus/querebamus te. Et scda concipit tertiam: vt tu et Johannes tacuistis. Elu.19.
d. Quarta exceptio dicitur prolepsis: vt nos studemus/vnus bene alius male. Uirgilius. At nos hinc alij scicietes ibimus aphros pars Cithiam. De hac supra.fo. et Elu.fo.58.
e. Quinta exceptio est zeugmatis figura: vt ego disputo & Johēs nos disputamus et presbiteri. Israhelite sunt & ego: vt supra.
f. Sexta exceptio dicitur/ latens ordo.i. occulta cōstructio/de qua quatenus substantiuum et adiectiuū respicit dictū est fo.
Sed quot modis reperitur talis cōstructio occulta/inter suppositum et appositum? Tribus modis scꝫ cū poni videtur
Numꝰ ꝓ numō Pluri ma turba strauerunt vestimēta sua.
Casus pro casu Omnis Israel plangebant eum.
Persona pro persona Aque oēs q̄ sup celos sunt benedicite dn̄o.
Nos pauidi trepidare metu.

Regula suppositi et appositi.

In recti-
tudine.

Suppositi Cum eius aduenti mihi venit in mentem/hoc aggregatum/venit in mentē/ponitur loco unius verbi recordationis.i.recordor eius aduenti.

Appositi Therē. Ego id cedulo negare factū.i.incepi negare factum. Virgili⁹. Nos pauidi trepidare metu/idest incepimus trepidare metu.

Septima exceptio/ quādo verbū substantiuū ponitur inter duo nominata substantiua dissimilium numerorū; tunc verbum in fine locatum conuenit elegant̄ cum substantiuo viciniori:vt mādata tua meditatio mea est. Theren. Amantium ire amoris reintegratio est. Versus pro memoria.

Verbum cum recto numerus psonaq; iungūt
.i.preterq̄ in .i.qñ.loquimur p .i.cōceptio vt sedeāt vn⁹ a
euocid̄e regl'am orator/psonar/dextris & ali⁹ a sinistris
Euocat/ orator/conceptus/neue prolepsis
vt hebrei/sūt duodecī milia/vt mādata tua ē meditatio;mea
et ego signati vl' mādata tua sunt meditatio mea
zeugma/latēs ordo/verbū quod substat vtriq;

Regula antecedentis et relatiui.

¶ Antecedens et relatiuum/in quibus cōcordari debent? In duobus scilicet in genere et numero / et si aliquando in casu/aut in persona:hoc est/quia talia sortiuntur verba. Versus.

.i.antecedens .i.relatiuo
In genere et numero p̄cedens iunge relato.

¶ Quid est relatiuum? Relatiuum ē ante late.i. prius dicte rei recordatiuum. Quotuplex est relatiuum? Duplex/substantie videlicet/et accidentis. Quod est relatiuum substantie? Qđ refert nomē substantiuum. Que sunt illa relatiua? Qui que quod/suus/ipse/sui/hic/alter/is/id/ille/alius/reliquus/ambo / vterq; / et similia. Quod est relatiuum accidentis? Quod refert nomen adiectiuum:vt talis/qualis/tātus/quantus.&c. Et quodlibet horum duplex est:videlicet idemptitatis/ et diuersitatis. Que dicuntur relatiua idemptitatis: que significant eādem rem cum antecedēte:vt mater mea venit/et illam diligo. Et inter relatiua identitatis/vnum est reciprocum significans substantiam agentem per modum pacientis.videlicet sui/sibi/se:vt Petrus percutit se.

a. Que sunt relatiua diuersitatis? Que accipiuntur p alia re. q̄ an tecedens: ad quod referuntur: vt Petrus est albus & alteriusmo di est Plato. Elu. folio.10.
Quot habet hec regula exceptiones? Quatuor. Unde versus.

Quatuor excipies latitans cōstructio primū
Indifferentia da oratoria cōcipientia.

b. Prima exceptio est cōstructio latitans .i. in cōstructione occulta et fit tribus modis inter relatiubm et antecedens.
Primo vbi videntur discordare in genere. There. Ubi ē ille scelus .i. scelera tus: qui me hodie pdidit. vn̄ regula est. Qn̄ quippiam maxime laudandū/aut vituperandū venit: effectus pro effitiēte elegan ter ponitur: vt scelus pro scelerato/humilitas pro humili mendatium pro mendati.
Secundo/vbi discordare videntur ī numero. Esa. Hic populus labijs me orat/cor autem eorū longe est a me.
Tertio in genere et numero.ps. Dom⁹ Aarō sperauit in dn̄o ad iutor eorū.&c. Pplus et dom⁹ collectiua sunt/de q̄bus supra.fo.
c. Secunda exceptio est/Indifferentia.i.regula indifferentie.
Que est regula indifferentie relatiui et antecedentis? Hec. Qn̄ duo antecedentia inanimata/iunguntur ad vnum relatiuū plurale: illud relatiuum debet poni in neutro genere; vt illius añce dentibus actus indifferenter cōuenire denotetur: vt video lunā et stellas: que tu fundasti. Estatem et ver tu plasmasti ea. Da ex empla huius regule/cum regimine tam adiectiuorū/q̄ relatiuorū in omni casu; vt panis et vinum sunt cara: que venduntur.

Appetitus panis et vini/carorū quorum egemus.
Laus sit pani et vino / caris quib⁹ fauemus.
Amo panem et vinum/cara que nobis dātur.
Uiuimus pane et vino/caris quibus nil vtilius.

d Tertia exceptio da oratoria.i.regulam oratorū. Que est regula oratorū añcedentis & relatiui? Hec. et habet duas partes. Prima: quando relatiuum inter duo substantiua diuersorum accidētiū collocātur: quorum sequens est proprium.i.significat proprieta tem alicuius rei/tunc relatiuum venuste posteriori concordat. Paulus. Accipe gladium salutis/qd̄ est verbum dei. Salustius Est locus ī carcere: quod Tullianum appellatur. Secūda pars/ si ambo substantiua fuerint appellatiua/ tunc relatiuum vtrilibet poterit cōuenire: vt librū inueni; q̄ vel q̄ est voluptas mea.

c. Quarta exceptio concipientia sunt genum. Math. adduxerunt asinam & pullū: et imposuerunt vestimenta sua.

f Que est regula de relatiuo accidentis? Hec. Relatiuū accidentis preter anūcedens proprium exigit substantiuū cum quo magis ꝙ cū antecedente conformabit se in genere et numero; vt tales sūt aque qualia vina. Elu.fo.10.

Regula quesitiui et responsiui.

g. ¶ Quesitiuum et responsiuū/in quibus concordari debēt? In casu tm̄: vt quis currit? Petrus. Cuius est liber? Petri. Cui dedisti? Petro. Quē vidisti? Petrū. Quo p̄sente? Petro. Elu.54.15

h. Quot habet hec regula exceptiones? Sex. Unde versus.

Quesitiua pari casu responsa reposcunt:
Sex tn̄ excipies/inflexum sit tibi primum
Bis regimē variās/bis cuius/raro quotēnis.

i. Prima exceptio sit tibi inflexum/qn̄ interrogatiuum & responsiuum non sunt dictiones flexibiles/nec per casus declinabiles: vt qualiter vales? Fauste/prospere/auspicato / vel egre/ misere/inauspicato

k. Secunda exceptio / bis regimen varians .i. quando responsiuū habet varium regimen ab interrogatiuo/vt quem vides tu? Petrus videtur a me. In quo consistit virtus? Virtus est medium inter extrema viciosa.

l. Tertia exceptio/quando interrogatiuum & responsiuum regantur a dictione/que diuersos casus regit: vt quanti emisti linum?
m. Duobus denariis. Quo repletur tua crumena. i. bursa? Auri et argenti: quia repleo significat plenitudinem/potest regere genitiuum/vel ablatiuum.

n. Quarta et quinta bis cuius: hoc est primo quando ad genitiuū cuius respōdendū sit per p̄nomen diriuatiuum: vt cuius librum habes? Tuum/vel m.2. ad nomen cuius/cuia/cuium nominatiui casus/respondetur per genitiuum: vt cuium est hoc pecus? Melibei/vel istius/vel pascentis.

o. Sexta qn̄ ad hoc nomen cōpositū quottēnis r̄ndendus est genitiuus: vt quottēnis es tu? Duodecim annoꝝ. Hic tn̄ vltimus modus apud satis bene meritos de lingua latina raro cōperitur: et ideo in versu dicitur raro quottēnis.

Quot modis q̄rimus de nomine proprio? Quatuor mod. exēp.
Quis nūcuparis? Petr⁹? Que vocat mater tua? Katherina.
Quod est tibi nomē? Petrus/Petri/vel Petro in datiuo.

a. Quod nomen habes vł simile? Petrus/petri/ petrum.
Quo noīe vocaris? Petrus/petri/petro/in ablatiuo.
Primū est historice.2.grāmatice.3.est oratorie/fatuū ē īterogař.
Quomodo vocaris vł q̄liter; Stolide/iepte/isulse: vt interrogas.
Cuiꝰ est/liber papirꝰ/volumē? Cuius sunt libri/papiri/volumina? Petri vł meū. Cuiꝰ est liber? Cuia est parirꝰ? Cuiū est volumē. Cuij sunt libri? Cuie sunt papiri? Cuia sunt volumina.
b. Hic ꝫ hec cuias ꝫ hoc cuiate / gtō cuiatꝫ.ꝛc. regit actm̄ sēp cū adiectiuo p qō rn̄detur: vt cuias patriā? Anglicꝰ sum patriā/cuias gentē? Gallus sū gētē. Cuias es sectā? Ciceromanꝰ sum sectā. Cuias opinionē(Platonicus sum opinionē. Si vero q̄ratur cuias sine adito/nihil est rn̄dend. Senic. Quū ab eo cuias esset pti aın sciscitaretur protinus obrubens mutuit. Tū ille libitus est patriam. Et regitur ille accusatiuus per sinodochen.
Qualis es tu? albꝰ/vł honꝰ. Quātꝰ es? bipedalis vł duoꝝ pedū
Quotꝰ esse velis rescribe.i.quotꝰ i numō ł ordie? Primꝰ.2ꝰ.3ꝰ.
Quot sunt.s.numō? Errant querentes. Quanti homines sunt in mensa; vel que est hora.

c. ## Regula de varios casus regentibus.

¶ Quotuples sunt dictiones: que diuersos regūt casus? Triplices/In speciali: que tn̄ in generali distenduntur ad quinqꝫ.
.s.dictiones Unde versus.

Tridecuples varios casus nūato regentes
Oblitus/reminiscor dn̄i tn̄ sepe recordor
Uitupo/laudo/cōdēnoqꝫ/ hinc emo/vendo
Plenus/iops/dnōr/miseror/tibi primor hosti

d. ¶ Primo dictiones obliuionis/reminiscentie/aut recordationis regunt genitiuum vel accusatiuum: vt ego oblitus lectionis/vł nem reminiscor / dn̄i vel dn̄m. Sepe recordor beneficiorum eius vel beneficia/ id est non trado obliuioni. Excipitur memor: quia solum gtm̄ regit. Uirg. Veterisqꝫ memor saturnia belli. Itē obliuio/ꝫ hoc obliuiū gtm̄ tm̄ exigūt. Man. Muneris ꝫ nři nunq̄ te obliuia tangāt. Obliuionis etiam dictio ablatiuum admittit. Seneca. Multis intdū obliuiscari ptimesco.
e. Secūdo verba laudationis/vel vituperationis/ et damnationis cum accusatiuo regunt genitiuū vel ablatiuū: vt actor accusat

debitorum vel debitis. Cicero. Tam claris super triumphis ho-
minem(vt perat)cepit tollere. Lactanti⁹. Quanti me facinoris
iniuste arguant / deus equissime vides.

f. Tercio verbum contractus locationis/conductionis/taxationis
emptionis et vendicionis/construuntur cū accusatiuo rei cōtra-
hende/ꝫ ablatiuo precij. Plaut⁹. Quāti empti sunt piscicli/mi-
na ne/an obolo? Seneca. Nō minoris solido tibi id compes. vē-
ditur panis multo/ pluris solito. Lactantius. Quot argenteis
res ipsas venuit? tot afficiendus plagis erat.

g. Quarto (plenus inops), i. dictio plenitudinis vacuitatis inopie
vl' habundantie/ iūgūtur cū gtō/vl' abltō. Virg. Implent vete-
ris bachi pinguisqꝫ ferine. Seneca. Auri quidem paup est/ꝫ vir-
tutis habundantissim⁹.

h. Quinto hec verba dominor/miseror/misereor/ꝫ miseresco/regūt
genitiuū vel dtm: vt ipse dominabitur tui/vel tibi. Tu autē dñe
miserere nr̄i vel nobis. Virg. O vos superi Archadij regis mise-
rescite. Et similis propinquus. vicinus contrarius / eodē modo
vt similis tui vel tibi.

i. Sexto hec quatuor verba facio/pēdo/curo/estimo/ pussunt rege-
re accusatiuū/cū istis genitiuis tanti/ quāti/pluris/minoris/eq̄/
boni/flocci/nihili/magni/maximi. Theren. Istud equi boniqꝫ fa
cio. Iste me deridet/quē minoris pendo/ꝙ floccos indumēti mei.

k. ## De regimine compatinozum.

l. Quem casum regit comparatiuus gradus? Comparatiuus
siue nominalis/siue aduerbialis.

Cōpatiue regit Abltm̄/ꝫ de duob⁹ dr̄/vt Robert⁹ ē doctior petro
Partitiue Genitiuum/vt fortior manuum est dextra.
m. Adiectiue Cōuenit cū substātiuo in trib⁹ / vt huc maior iu
Positie retiēt natam positi/ꝫ itidē facit suplatiu⁹(uenis veniat
vt diues/diuitior/diuitissimus auri. similis/lior/ lim⁹ petro. pal
n. lidus/pallidior/pallidissimus faciem. Dignus/dignior/dignissi-
mus laude. Ex quo sequitur / ꝙ cōparatiua et superlatiua (ali-
quando) possunt regere tres casus dissimiles: vt ego sū similior
patri(ex natura positiui)faciem et mores (per sinodochen) meo
fratre(ex natura cōparatiui.) Item hec ptic'a /ꝙ/interposita/si-
milia vtriqꝫ cōstructibilia deposcit. vt ego sum magis albus / ꝙ
niger. dilecti or patri/ꝙ frater. plura audio/ꝙ dico. Elu. fo.8

.i. captum ptitiue .i. gtō .i. nomē captū cōpatie. i. abltō
Pars sed cū patrio / quod compat adde latino:
supple capitur aliqñ .s. simile .i. repositū vtriqꝫ
Atqꝫ adiectie / ꝙ / claudit vtrūqꝫ repostū.

De regimine suplatiuorum.

a. ¶ Suplatiuus / siue noialis / siue aduerbialis quē casū regitt? Suplatie gtm / significātē pkra. vt fortissim⁹ hoim vł gentis. Adiectie cōuenit cū substātiuo. vt optimā ptē elegit sibi maria. Positie sequit naturā positi. vt supra. Nūqꝫ suplatiu⁹ substātiuatur in neutro genere. Plinius. Uti calidissimū hois cor esse nemo dubitat. Ita frigidissimum in hoīe cerebrū esse cōprobat.

b. ¶ Quot requiruntur conditiones in suplatiuo / q est et ptitiu⁹? Tres. prima / ꝙ fiat cōperatio inter plura duobus. vt lōgissim⁹ digitor est medius.
Scda ꝙ res cōparate / sint eiusdē speciei in natura. vñ hec non valet lep⁹ est velocissim⁹ canū: sꝫ animaliū vel bestiolarū.
Tertia / vt suplatiuus cōueniat in genere / cū gtō sequenti. Ex q̄bus sequitur / ꝙ superlatiuus potest regere (aliquando) tres casus simul: vt Aristotiles ē Platoni / (oīm opiniōe) ꝯtrarijssim⁹. Itē querendum est / vter oculor est acutior / vtra manuū est forcior / vtrū brachior est longius. Item. Quis digitor est longissimus? que comarum est longior vel lōgissima? Quod capitum est grossius vel grossissimum.

Regula de verbo substantiuo.

c. Uerbū substantiuū et vim substantiui habens / quē casū regit? vtriqꝫ: ntm dictionis casualis / vt deus est iustus. Deus est sūmū bonū / hic nūmus videtur defraudatus / vel adulterin⁹ / iacet pronus / dormis / suppinus. Incedit rectus.
Uocatur / reputatur / estimatur doctissimus.

d Quot patitur hec regula Instantias? quatuor. vnde versus.
.i. sepe copulant .i. substantiua
Copulant similes casus substantia verba
vt pastoris est tueri gregē. i. ptinet pastori. s. int obliquos
Est tñ vt capitur pro ptinet / esse / qꝫ clausum
.s. cū gtō loci / vt sum Rome .i. essentiā
Sū dū construitur / ꝛ sum demonstrat idipsū.

Elucida. 20.

e. Ordo vba substantia.i. substātiua copulitāt.i.copulāt sikes casus. Tamē vt hoc vbū est/capitur ꝓ hoc verbo pertinet/requirit gtīm post se:vt corrigere pueros est magistri .i. ptinet magro/ꝗ pro et/esse.i.hoc ifinitiuum esse/clausum iter duos obliquos casus similes/vtriꝗ regit illos: vt malim me esse diuitem/ꝗ̄ hēri.

Exemplum de
Genitiuo am/ator sum pueri volentis esse studiosi.
Datiuo / famulor hero.i.dūo cui licet esse probo.
Accusatiuo/ doceo discipulos/cupientes esse litteratos.
Ablatiuo indigio seruis/volentibus esse fidis. Elu.21

f. Nam qñ vetūs ꝓcedit:ntūs sequit:vt veni mi ff volēs esse bon⁹ Item sum/dum construitur/supple cum gtō ꝓprij nois loci minoris.vt fui Rome/vel cum vno istoꝝ appellatiuoꝝ rus/dom⁹/humus/militia.vt fui ruris/domi/militie/humi.

Et sum demonstrat idipsum.i.qñ hoc verbū sum exp̄mit demōstrationem essentie:quia tūc gtīm vel ablatiuū regit.vt tu es indomite seruicis/vel indomita ceruice. Elu.fo.25.et.36.

g. Et nota ꝗ sum/qñ nō habet ntīm sequentem ꝫ oia alia verba sic resoluūtur.homo est.i.homo est ens. ego amo.i.ego sum amās tu docuisti.i.tu fuisti docēs.Ego amor.i.ego sum amatus.

Verbū vctīn quē casum regit? Vtriꝗ.ntīn.vt ego vocor Johēs Quot patitur hec regula instancias? Duas. Unde versus.

.i.verbū importās uocationē .i.ntīn
Ecce vocatiuū verbū/regit vndiꝗ rectum
.i.qñ capitur .i.passiue.
Non adiectiue cū sit/passiuumꝗ vocatum.

Exēplū p̄mi.vt vocabis nomē ei⁹ Jesū.Exēplū scdi.vt vocor a (magistro.

Regula vbi impersonalis cum genitiuo. h.

Regula vbi impersonalis cū genitiuo.

Quid est vbū impersonale? Quod duos numeros/ꝫ tres psonas vna voce pfert. Et est duplex.s.actiuuū(qd̄ t̄minat i t:vt pudet penitet/tedet) et passiuū/quod exit in tur: vt amatur/legitur qd̄ forte abltīm(cū ꝓpositione a vel ab)regere potest.vt pulsat a sacrista ad vespas/sed actīm nunꝗ̄. Itaꝗ hec incōgrua ē.Mathcū legitur psalmos erat ante legendum.quedā etiam passiua in t. terminantur/vt bene fit/satisfit. Elu.fo.42.

i. Duo verba hec.s.interest et refert/aliqñ sunt personalia. Interest psonale ntīm supponētē hēt/et hoc modo effertur. Quid mea interest/quātūlibet scribis.i.qd ad rem meā pertinet. Sermo tuus intest nr̄a. Tu intfuisti nuptijs. De hinc ad Lōdinū viginti miliaria intersunt.i.distant. Sed impsonalit petit gtīm ante se/ꝫ

infinitiuū post se. vt magri nō refert dicere verū / heredis est ptrimoniū dn̄ dispensare. Demptis quinqʒ pnoib⁹ pmitiuis / p quibus ponuntur eoꝝ possessiua in abltō feminini generis. s. mea / tua / sua / nostra / vestra. Item interest pro differt reperitur: vt nō parū interest / ne loquatur magister an discipulus. Multū īterest bene aut male quis agat .i. magna differentia est. Similit̄ hoc non refert mea / sed magistri. i. nō ptinet ad vtilitatē meā. Ideo. Oratiꝰ dtō iūxit: vt dic q̄d refert itra nat̄e fines viuēti. elu. fo. 35

significantia

Est interqʒ est / et refert / sed commoditatem

.i. refugiūt quinqʒ gtōs p admittūt I abltō.

Dūqʒ vetant patrios / mittūt pronoīa quinos.

a. Hec tria vba impsonalia est / interest / et refert (dum notāt cōmoditatē. s. status / vel officij) regūt patrios. i. gtōs (oīm substantiuoꝝ) non tam interest regis / q̄ totius reipublice. Refert eñ animaduerti in malos / sed tñ dum vetāt quinos patrios. i. dū refugiūt q̄nqʒ gtōs pnoim pmitioꝝ mittūt. i. admittūt supple quiqʒ abltōs pnoim diriuatioꝝ. s. mea / tua / sua / nr̄a / vr̄a. minꝰ enī īterest mea / q̄ tua / nr̄a nihil refert. Itē īnueniūt plerūqʒ tales gti tua vnius interest / mea refert piclitantis. Nō tua tanti refert q̄ti nr̄a

Regula verbi impsonalis cū dtō.

Regula vbi impersonalis cū dtō. b. Hec vba et similia si ntīm et dtm̄ habent psonalia sūt / vt studiū mihi placet. s. i dtm̄ / et infitiuū / ipsonalia: vt mihi placet studere.

Accidit huic nasci / contingit et euenit isti:

Cōpetit / atqʒ licet / placet / expedit / ꝛ liquet oī:

Et patet ꝛ cōstat / vacat huic / et sufficit illi

Fit / cū prole sibi / ternum / et sertū sinit addi.

vt mihi ab oibꝰ satisfit / sʒ ipsonalr / potiꝰ absolute ponit̄ vt fieri potest vt fallar / fieri solet / fere fit / male fit / bn̄fit. nā ibi / hʒ subaudit̄ res.

Regl̄a de ūbis ipsonalibꝰ cū actō.

Regl̄a de vbis impersonalibus cū actō. c. Quarto iunge iuuat / decet / ꝛ delectat / oportet

Hec quatuor vba cū noiatiuo et actō psonalia sunt: vt eligātia tua delectat me. dicimꝰ ꝛ delector ꝯsuetudie sʒ cū actō ꝛ ifintiuo Impersnalia: vt iuuat me videre amicos. Itē sine infinitiuo: vt dedecet virginē ipudi cia / decet tibi etiā veteres dixere.

Penitet / atqʒ pudet / piget / ꝛ tedet / et miseret

Personā quarto / rē cuius dāt genitiuo. Elu. 37

Regula de verbis impsonalibus cū actō.

h. Hec quinqꝫ verba impsonalia dāt psonam agētē quarto casui/ꝫ gratia cuius: genitiuo: vt me miseret calamitatis tue. Uirgili⁹. Ne te peniteat calamo triuisse labellū. Theren. Fris me quidē pudet/pigetqꝫ. i. verecūdoꝛ et doleo. Reperiunt etiā psonlr. Ther. Quid ille fecit: quē neqꝫ pudet quicq̄/neqꝫ metuit quēq̄. Jō. Hei mihi nū te hec pudēt. Therē. Ne pl⁹ min⁹ ve farit: quod nos po(stea peniteat.

Desinit/et cepit/solet/incipit/atqꝫ potest/si
.s. infinitiui modi illa esse
Impersonali ꝓponas/talia dicas.

Si ꝓponas hec quinqꝫ verba desinit.ꝛc. vbo ipsonali infinitiui modi sunt talia. s. impsonalia: vt vita tua incipit mihi placere desinit penitere peccati: si vero personali talia sunt: vt soꝛtes incipit amari/desinit amari.
est capit ip sonalit.

i. Septē nempe modis/ꝓ pertinet accipis estqꝫ
Et pꝛo contingit/dū cōpat/est ita certe.
Dūqꝫ gerūdio/dandi cum casibus/addes.

Nēpe tu accipis hoc vbū est impsonalit septē modis. Pꝛimo ꝓ ptinet: vt pris est amare filiū. Scdo ꝓ cōtingit: vt Jude traditoꝛi est male. Tertio modo cōpatiue. Lactātius. Sicut est in ꝓposito: ita est in re. Quarto modo/qū ꝯstruit cū ita: vt ita ē certe vt asseris. s. Quīto cū gerūdio: vt tpe ꝫ loco loquēdū est. Sexto cū dtō sine ntō ꝓcedēti. Plaut⁹. fauste ē mihi/itid vobis sit. Septimo modo: qū sumitur interrogatiue: vt est ne vt dicis?

Regla de vbo actiuo. k. Regula de vbo actiuo.

Quē casum regit verbū actiuū? Ntm ante se/ꝫ acum post se: vt ego diligo deū. Elu. ✠ s. Quot patit hec regla istātias? Tres. regit. s. ante se vnde versus

Accusatiuū rectū quartū quoqꝫ postulat ad se
qū. s. ponit absolute. qū dtūs heret illi.
Absoluit dempto/cōmendatiuus et illi
verbi. s. actiui: vt nubo/vapulo.
Heret/cū vox est non significatio vera.

Exceptio pꝛima quando absoluit/id est quando ponit absolute. Ouid. Et si quid faciam/nūc quoqꝫ queris/amo. Mant. Quisqꝫ amat leuis est. Item secundo/quando datiuus heret/idest adheret illi verbo actiuo/sicut metuo patri/timeo tibi. quando ad

rem amatam referũtur. Mantuanus interea sancto metuit pia virgo pudori. Tertio quando vox est verbi actiui / et non significatio: vt liceo/vapulo/nubo ꝛ ediuerso: vt loquor/lucror/furor.

a. Quotuplex est ergo vbũ actiuũ in regine? Septuplex. vñ vsus

etiam .i. existit

Et quin actiuũ septemplicis ordinis exstat

pmus regit actm tm 2us regit actm cũ gtõ vel abltõ

Diligo nempe deum / far vẽditur ere minoris.

tertius actm cũ dtõ quartus regit duos actõs

Do tibi iam nũmos / tu te tñ indue vestem

quintus actm cũ abltõ / sextus regit actm cũ abltõ ꝙ ꝓposicõe

Hac te nunc spolio / libros abs te aufero tãdẽ

septimus ordo actiuorum. i. regit solum datiuum.

Inuideo tamen ipse tibi / asculto ꝙꝫ pri

b. Actiuum primi ordinis regit post se solum accusatiuum: vt amo fero / recipio veritatem

c. Secundi ordinis sunt verba accusandi / aut persone: vt accusat te sceleris / vel re / aut rei: vt accusat tuam negligentiam / Damnã di: vt condempno te furti / vel to / vituperãdi: vt temeraritatis vicio vel vicij rephẽdit eum. Emendi / vendendi / estimandi: vt emo coemo / redimo / mercor / commercor triticum: cum hijs genitiuis tanti / quãti / tantidem / quantilibet quãticunqꝫ / pluris / minoris sine substantiuo: vt pluris conducis domũ / ꝙ emi poterat. quanticunqꝫ locabis domum / prestiterat vendidisse. Sed cum substãtiuo ponuntur in ablatiuo: vt vendo pannum minori precio / ꝙ alij. Quãtocunqꝫ precio emeris aliquod? paruo / paulo / minimo plurimo: vili / duplo / dimidio reuendis. Pediculo id non emerim gratis locat edem / faciunt pecuniam magni / vel magnifaciunt pecuniam. Estimant litteras nihilo / parui ducit probitatem / vel paruipẽdit probitatem. Item implendi: vt implet horreũ tritici vel tritico. Saciasti nos cibo / cibauit illum pane. Euacuas bursam nummis.

d. Tertij ordinis regunt accusatiuum cum datiuo: vt dono / reddo trado tibi pecuniam.

e. Quarti ordinis sunt / q̃ duos regunt accusatiuos.

axen require hiden.

Postulo / posco / peto : doceo / rogo / flagito / celo

doof cloth monysshe indewe shoen gyrdyn
Exuo cum vestit/monet/induo/calceo/cingo/
.i.compositis.
Cum natis binos possunt connectere quartos
verbi potestas accusatiui.
Quorum passiui vis seruat iura secundi
Elu.45.

f. Quinti ordinis verba regunt accusatiuum/cum solo ablatiuo: vt augeo/punio/spolio te pecuniis.
g. Sexti regũt accusatiuum cũ ablatiuo addita ꝑpositione a/vel ab vt aufero/diuerto librum abs te.
h. Septimi ordinis regunt solũ datiuum: vt mãdo/impero/officio supplico/asculto/obedio tibi.

Regula de verbo passiuo.

i. Verbum passiuum quem casum regit? Ablatiuum cũ ꝑpositione a vel ab: vt vir iustus diligitur a deo. Quot habet hec regula exceptiones? Quatuor: vnde versus. ꝓ passiuo
Passiuum sextũ dabis/vt bene diligor abs te.
.i.ponitur aliqñ ab /ꝛ nõ significatio/vbi abltm̃ cũ ꝑposi solute: vt cur inuideor/vt liceor tione mutatur in dtm̃
Absoluit/vox est/tibi nũc videorq ꝓ a te
.i.potestate
Sũpta aliunde regit vi quartũ deniq casum

k. Prima exceptio absoluit.i. absolute ponit verbum passiuum.
l. Horatius. Si ego possum acquirere parua/cur inuideor. Secunda exceptio est/qñ est vox verbi passiui tm̃/et non vera significatio/mereor. Quid malus in sontẽ laceras nil tale merẽs/ vt a me reo/liceor a liceo. Mãtu. est autem mereo meres (media ꝓducta) id qđ fleo/ꝛ doleo/sed media correpta iũcta cũ aduerbio bone significationis/rem gratam facere. Et mereor mereris meritus sum similiter. Virg. Si bene / qđ de te merui.i. bene feci. Plautus. Ego de te recte/vbi de me ꝑperã mereri soles. Itẽ liceo lices licitũ est auctione appretior/sed liceor/ris/licitus / licitum est .i. precium defero pro re auctioni exposita.
m. Tertia qñ ablatiuus cũ ꝑpositione i dtm̃ mutatur. Virg. Nemo ex hoc numo mihi nõ donatus abibit/mihi.i.a me. Quarto qñ verbũ passiuũ sũpta aliũde natura regit actm̃/qđ fit quinq modis. Vs

vt grauit sanctoꝝ manū.
Quiqꝫ modꝫ hoc fit / sinodochē quippe figura
Mant. Sanctosqꝫ docebere mores.
Dū cadit a verbo vehementis trāsitionis
.i. loco alteri⁹ vbi. Virg. pascunt capree siluas .i. pascēdo
Et trāsūptiue dū sumit / ꝛ notat illud (corrodūt
Plautus. Medosum solus accusaris.
Passi cuiusdā causam / tunc efficientem
Plinius. Tumescentē eridanū traicieris.
Quando passiuū cū pꝛeponente regente
.i. cū ꝓpositione .i. cōponitur .s. passiuū sicut ꝛ actiuū
Quartum cōsequitur / septuplex sciditur illud
nā regit eundē casum / quē actiuū, ꝓter ntm̄ et accusatiuū
Te liquido actiui species rimante patebit.

a. Quotuplex est vbū passiuū? Septuplex: sicut et actiuū / qḋ diligētius pꝛacticāti satis enotescere poterit. Nā quēcunqꝫ casum regit vbū actiuū (vltra ntm̄ et actm̄) illū eūdē regit vbū passiuū vt si actiue dicā. Sūmo studio / hoc mihi scribo volumen calamo in mēbꝛanis bonitate sui vtilitate vero mea ꝓ oī loco ꝛ tempoꝛe Passiue sic efferā a me / sūmo studio / hoc mihi scribitur volumē calamo in membꝛanis bonitate sui / vtilitate vero mea pꝛo omni loco et tempoꝛe. Elu. 49.

Regula de verbis neutris.

verbum neutrum septuplex. b.

Quot casus regit vbū neutrū? Verbū neutrū ē septuplex / ꝛ ideo varios regit casus. Est enim quoddā verbū neutrum
Possessiuū: quod gtm̄ vel abltm̄ deposcit: vt egeo / idigeo panis
Acquisitiuū: quod datiuū requirit: vt foueo / parco / obedio patri.
Trāsitiuū: qḋ actm̄ efflagitat: vt bibo vinū / cōmedo / panē / et hēt passiuū i tcijs psonis / et participia: vt cōmeditur / cōmest⁹ / bēb⁹.
Neutro passiuū: qḋ cū ifinitio iūgit: sicut audeo pugnare / soleo vincere: cū abltō sū ꝓpositiōe: vt gaudeo libertate: cū dtō: vt fido tibi vl in te / cū ablatiuo adiuncta ꝓpositione.
Neutrū passiuū: sicut exulo / vapulo / veneo / fio / liceo ab oibus.
Neutri passiuū: vt mereoꝛ / diuertoꝛ / operioꝛ hanc rem cū actō.
Absolutū: vt sedeo / doꝛmio / qḋ nullū post se regit casū ex nēcite.

c. Quot modꝫ regit vbū neutrū abso. post se atm̄ casū? quiqꝫ modꝫ ꝑmo p sinodochē. Man. Et castū virgo pect⁹ tabescere cepit. i.

virgo tabescere.i.infirmari castum pectus.
Secundo per transumptionem.i.per similitudinem. Psal. Exultabit lingua mea iustitiam tuam.i.exultando laudabit.
Tertio per compositionem cum prepositione que seruit accusatiuo. Lucili9. Ecce procul video latas exire latebras/exire.i. extra ire/transeo pertransio pontem.
Quarto quando significat motum ad locum minorē. Virg. Ite domum sature(venit hesperus)ite capelle. O sature capelle ite domum/quia hesperus venit/vado Roman/nam cetera prepositionem exigunt: vt fugit in Franciam.
Quinto quando ponitur accusatiuus loco aduerbij. Paulus ꝙ autē viuit viuit deum.i.diuinitus seu diuine. versus.

.i.absolutū casum/fit
Verbum absoletū quartū post se petit/idq
.i.ps p toto .i.vbū p vbo similitudinarie
vt nubes pluāt iustū.i.pluādo emittāt
Quinq modis/ p sinodochen/trāsumitur atq
.s.cū ꝑpositione.scꝫ ad locū scꝫ accusatiuus.
Cōposito/motu/aduerbiq loco reperitur.

Elu.fo.49

Regula de verbis deponētalibus.

¶ Verbum deponens quem casum exigit? Verbum deponens absolutum:vt philosophor/poetizor nullum regit casum.
Possessiuum/gtm̄ postulat:vt recordor/memoror/obliuiscor tui
Acqsitiuū/dtm̄ requirit:vt auxilior/opitulor/suffragor pauperi.
Transitiuū/actm̄ efflagitat/vt alloquor/aggredior inimicū
Causam vl' effectum importās/ablatiuo gaudet:vt vescor/vtor potior/fruor/optima vita vel pace.

nā ꝑus erāt coīa .i.in quintiplici casu.
Que modo deponūt/quino cognosito casu
.i.ponitur absolute .s.scd̄m ē possessiuū est tciū gen9
Absoluit primū/tum possidet acquisitiuū.
quartū .i. causam includens/vel effectū.
Huic transitiuum / post causatiua repones.

a. Verbum cōmune quē casum regit? Accusatiuū p significatione actiua: vt criminor te / et ablatiuum p significatione passiua cū prepositione a vel ab: vt criminor a te / osculor matrem et osculor a matre.
vt expior pceptorē / et expior a pceptore.

Accusatiuum verbum cōmune requirit.
.i. cōstrue vt passiuū.
Actiue sumptum / passiue confice passum.

De verbis proheretic is.

De vbis proheretici. b. Verbum prohereticū est: quod actum interiorem anime significat: vt volo / cupio / desidero / opto / et similia / et construuntur communiter cum infinitiuo modo. Horatius. Nil audire velim nil dicere: quod leuet egrum. Elu. 22.
Aliquando ponitur absolute. Juuenal. Sic volo / sic iubeo: stat pro ratione voluntas. Aliqū transitiue et regit actm. Lucillius.
Nō cupis: illud habe tibi / nil mea tecta negabūt.
Aliquando optatiuum sine casu. Seneca. Velim omnes virtutum cupidi nostra hec precepta animis inseruerint.
actū animi significās ifinitiuū modū / vbū in casu sequēte
Jam vb prohereticum / volo scire soluit ad vnū
.i. est vbū phereticū vt desidero doctrinam.
Ast aliud solum: quod quartū postulat ipsum
infinit9 in optatiuū mutat / sine casu construitur
Hūc venisse velim: vellem venisset ad horam.
Elu. fo. 23.

Gerundia in di.

c. Gerundia in di sic ordinantur. Veni huc causa / pretextu / occasione / visitādi te. Non erat copia conueniendi hominē. nō ars / occasio facultas dicendi. Item cū adiectiuis: vt erat cupidus visendi / gnarus bellandi / imperitus nauigandi. peritus predicandi.

Gerundia in do.

d. Gerundia in do pendent a prepositione in / vel ab.
In consultando vtere eloquentia. In exorando locus est venie. In pugnando opus est viribus. A prādendo venit ad cenā. Itē tacēdo refellis. i. tacēs. Scribēdo addisces. i. scribēs addisces.

Gerūdia in dum.

e. Gerundijs in dū preponitur prepositio. Ad / vel Inter / ad loquēdum tecum veni.

d. Intercenandum hec audiui. Interloquendum venit in mentē.
Item designando necessitatē/sic:pugnandū est cupienti vincere
.i.qui cupit vincere/necesse est vt pugnat. Percendū est expensis
si pecuniam vis colligere.i.necesse est vt percas expensis.
Vertuntur gerundia in noīa adiectiua:vt veni causa legendi li-
brum/et causa legendi libri. Veni ad discendum lr̃as/et ad discē
das lr̃as. Legendo libros/doctus euades. Et legendis libris do
tus euades. Elu. fo.25.

De significantibus motū ad locum.

e. Verbū iptans motū ad locū q̄liẗ ordinat? Trifariam. Versus.

pmo cū ppositione ad/ et gerundio in dū.	.2.cū pmo supino.	.3.cū participio in rus.

Pergo ad ludendum/lusum/lusurus vtrūuis.

De suppinis.

f Prima supina ponūtur absolute:vt pugnatū ē/dictū ē/actū est.
Ultimum supinū quomodo cōstruitur? Cū adiectiuis. versus.
.s.iptācia actionē vel pp̄ctatē rei:vt difficilis/absurdus.&c.

Adiectiua notes cū posteriore supino:
difficile dictu.i.vt dicatur/absurdū auditu.i.vt audiatur.
Sicq; resoluetur/turpe vt visu videatur.

g. Itē venio a lusu/surgit a cubitu/redit a venatu noīa sūt scēda.

De participiis.

Participia regunt casum suorum verborum:vt legens librum/
docens puerum grammaticam. Elu.69.
Venuste vero ablatiuus participij preteriti tēporis cū noīe opus
vel peropus:pro infinitiuo collocatur. Salustius. Prius consul
to opus est:et vbi consuleris mature facto.i.consulere et facere.
h. Seneca. Palam edicto opus fuerat.i.edicere.
Quare participia sunt inuenta? Propter duo.s.orationis breui
tatē:et sermonis venustatem. Nam p participia facimus orōnes
nr̃as breuiores/elegātiores/et splēdidiores. Pro quo notād q p
i. participium/qn̄q; tacetur ista coniunctio et:qn̄q; hoc nomen qui
Interdum aduerbia/quando/quum/dum/plerumq; iste dictio-
nes q̄q̄.si/quia/postq̄/et similia.

De et	Sedens scribit	Prosedet et scribit.
De qui	Laborans fatigatur	Pro qui laborat fatigatur.
De quum	Sole oriēte dies fit	Pro qn̄ sol oritur dies fit.
De quāq̄	mortuo hōe aīa viuit	Pro q̄q̄ hō moriat aīa viuit.

a. Nota/q̃ ista breuitas sermonis nõ solum fit per ntõs/ & abltõs/ absolute positos: sed per omnes obliquos. Elu.fo.70.

b. Notandũ est/q̃ ablti positi absolute (si debite sumãtur) orõnes nr̃as plurimũ exornãt/atq; dilucidãt: tũetiã cũ grata venustate breuitatẽ sermonis afferũt. Grãmaticus siue elegãtia dicit. Cũ Christus nascebat/et August⁹ Cesar regnabat: tũc pax erat in toto orbe. Postq̃ fluxissẽt dies pauci/et tres reges Hierosolimã venissent/summus timor inuasit Herodẽ. Quãdo vero stella pdita/iterũ videbat: & rex regũ (Christus) inueniebatur: offerebãt tria munera. Orator cũ elegãtia diceret. Christo dei filio nascẽte Augustoq; Cesare regnãte: pax erat in vniuerso. Paucis dieb⁹ fluentib⁹/tribusq; regib⁹ Hierosolimã venientib⁹ sũm⁹ Herodẽ timor inuasit. Stella vero/q̃ pdiderant reuisa/regi regũ inuẽto: tria munera optulerunt. Eln.fo.65.

c. Nota duo act⁹/q̃ hñtur in hmõi absolutiõe/spectãt sẽp ad diũsa Itaq; hec inepta est/me intrãte domũ cecidi/sed hec est bona/me intrãte domum cecidisti. Regula igitur est.

Quociens ablatiui absolute positi suppositũ v̄bo reddere videntur: i pticipiũ scd̃m exigentiã v̄bi/mutari debent: vt nõ dices/me occupato i negociis familiarib⁹ studere neq̃o. s; ego occupat⁹. Itẽ nõ dices. Me domũ petẽte pr̃ mihi occurrit: sed mihi domũ petenti. &c. Quicquid autẽ de participio hic dicimus: de noĩe verbali etiam intelligatur: vt duce/ductore/vl' ductrice/p ducẽte ad iutore/vel adiutrice/p adiuuãte. &c. Mant. Te duce vela dam⁹ port⁹ habituri sequũdos. i. qñ/quia vl' si ducis. Sed de hac regula tertio libro nũnihil dictũ est.

De aduerbiorum cõstructione. d.

¶ Aduerbiũ debet poni iuxta verbũ a tergo ad dēminand̃ eius significationẽ: vt currit velocit. Sed habet hec regula sex exceptiones: quia aduerbia similitudinis. &c. preferuntur.

vt studit diligenter. cõmedit bis in die.

Jam iuxtu verbũ/subdes aduerbia: sed non

.i. simi/tudinis	vt vtinã celũ inclinaretur me recipiẽs	vt ecce sõpniator venit	vt cur id neq̃ fecisti	.i. diligẽdi: vt po cius moriar.	vt o petre veni huc.

Sic/optans/mõstrãs/rogitãs/electa / vocãdi.

Aduerbia loci regũt gtm̃: vt nusq̃ gentium reperitur.

Aduerbia temporis nunq̃ dierum meor cũ illo verbũ habui.

aduerbia .i. gtõ tatis

Temporis/atq; loci patrio da aduerbia q̃ti

vt soꝛtes necessario currit.

Iunge necessario cum/verbo quolibet apte
vt soꝛtem currere est necesse.

Sed substantiuo verbo coniunge necesse.

Quaten⁹.e. Quatenus / nunc tempoꝛis/nūc loci aduerbium est. Cicero. Videndū est quatenus amicitie tribuendū est. quaten⁹.i. ad qd̄ vsq̄ temp⁹/vel quandiu. Hoꝛatius. Quatenus pma petit voluens aliena vitellus. quatenus.i. quousq̄/vel adquēusq̄ locum. Licet tū dicere cū ignaris. Denotat in quantū quatenus. quatin⁹ vsq̄ Eatenus et quatenus .i. tantum in quantum: vt eatenus te diligo/quatenus es virtuosus .ten⁹ ⁊ penes i resoluēdo ꝑponunt.

Danda est huic venia/quippe egrotat.

Odi Robettū: vt in omnes maledicum/vel vtpote.

Secus.i.aliter. Uirgilius. Haud secus/ac iussi faciunt.

Pꝛidie et postridie ponunt. Sine casu. Therē. Postridie venit Cremes ad me clamitans.
Cum ꝙ. scriptura. Qui pꝛidie ꝙ pateretur.
Cū gtō minie postridie hui⁹ diei febꝛe coꝛripit vt sui cōpos vidēt
Cum actō: vt pꝛidie kalendas mercias. Elu.37.

f Aduerbia quantitatis regūt gtm̄: vt multū/parum/modicū/ minimū: plus/minus instar.i. ad magnitudinem. Ouid. Flāmis istar abijt. Hoꝛatius. Coꝛuus habet pl⁹ dapis et rixe multo minus inuidie. Aduerbium regit eundem casum: quē adiectiuum a quo descēdit; vt tu scribis similiter fratri. venit obuius illi. obuiam illi sedet. pꝛopinquius ⁊ pꝛime tibi/vl' actm̄ ꝑpositionis. vñ pꝛoficiscitur: vt pꝛopius vꝛbem/pꝛoxime castra.

g. En Sine casu: vt en: qui consueuimus loqui barbarice loquimur latine
Ecce Ecce palam loquimur.
Eccū/ā/ Cum nominatiuo. Ecce homo.
ellū/am Cū actō. Ecce foꝛmā ꝙ optaui. ecce mēm i limie stātē. Therē. Eccū philippum. Plinius. Ellā ꝙ toties quesiuimus mulierem.

De coniunctione.

h. Coniūctio copulatiua cōiungit cōsiles casus/vt Petr⁹ ⁊ paul⁹
Pꝛimo qñ post verbum substantiuum et copulat alium casum cum nomine vel pꝛonomine possessiuo: vt hic liber est meus ⁊ petri vel petro. Elu.27

i. Secundo: quando illi casus reguntur a dictione potente regere diuersos casus: vt plenum gratie et veritatis. Psal. Sicut locutus est ad patres nostros Habꝛaham/et semini eius. Nā latine

dicimus loquor ad te/loquor tibi/ꝛ te alloquor. Uirgili⁹. A tergo et longum per valles pascitur agmen.

Uult inter similes casus coniunctio poni.
verbum possessiuū
Post substantiuū nomē pronomen habetur.
plenū gratia ꝛ veritatis exemplū virgilianū
Aut varios poscit casus/ a tergo et longum.

De copulatis. a Duo singularia cōiūctiōe copulata / requirūt tertiū plurale: vt Petrus et Johannes fuerunt iusti appā fidei.
Uirtus ꝛ scientia animam decorant. Reges/et q̄d supra

b. 1 Unitiue.i.iungit partes p motum vnius: vt caro et sanguis non reuelauit tibi.i.homo non reuelauit tibi.
c. 2 Expositiue/ p id est: vt sophos/ꝛ sapientia regnat.
Ibi et ponitur pro .i.multifariam multisq̄ modis q̄ p.i.
d. 3 Zeugmatice: vt ego et frater tuus quesiui te /.cuius resolutio est/ego quesiui te et frater tuus.
e. 4 Negatiue: vt aurum et argentum non est mihi. Uersus.
caro ꝛ sanḡs legere ꝛ nō itelligere vt ꝛ prudēs ꝛ fortis.
Uenit disiungit/et/cum preponitur ornat.
Jesus sedebat sup pullū ꝛ azinā.i.aliq̄n/sophos ꝛ sapiēta p.i.
Et successiue ponetur/ꝛ expositiue.

f. Quatin⁹ coniūctio ocōnatiua est idē q̄d quia. Quint. Sed quatinus luctus nostri in ius vocantur/quatinus.i. quia. Sic Plinus. Quatinus negatur nobis diu viuere: relinquam⁹ aliquid: quo nos bene vixisse testemur.i.quia negatur.ꝛc.

De prepositione.

g. Prepositionū/ q̄dā sunt diuisibiles (a cōpositione) et quedā in- .i.in seperabiles iste (diuisibiles.

Sunt indiuise voces tibi prepositiue:
vt contraho ambio circūdo seduco.
Con sit am/circum/se seperat: atq̄ notabit.
deduco distraho reduco.
Di/dis/diuersa: re plurima sensa probabit
retraho repeto replicat reuoco
Nūc retro/nūc iterū/nūc auget/nūcq̄ negabit
Prepositio i cōpositiōe augmētat/mutat/aut minuit. Elu. 66.

Clarus/preclarus/ auget vox prepositiua.
Doctus/et indoct⁹ mutat/minuitq; subalget.
h. Aduerbia adiecta casui/in prepositionis naturā transeūt: vt clā preceptore hoc feci. Et econuerso. De eaten⁹ et quaten⁹ hēs fo.
i. Item pubetenus dicimus singulariť. crurūtenus pluraliť.
k. Item dicimus Romam versus tendo/ant versus Romam.
Erga sumitur semp in bonā ptē/aduersus vero in malam.
vt erga parentes aduersus dūm
Ergaq; est bona pars aduersus dicito contra.
Prepositio plrūq; cōparať: vt accessi ppius te. i. q̄ tu. vt sup. fo.

De interiectione.

Euax letatur simul euge/ridet ha ha he.
O dolet/atq; vocat/stupet/indignať/et optat.
k Hec interiectio o dolentis est: vt o me infelicē. Uocantis: vt o amice. Stupentis: vt o dij immortales. Indignantis: vt o isignem impudentiam. Et optantis: vt o si ego viderem.
Item dicimus heu pietas/heu stirpē inuisam.
Proh Jupiter/proh deū atq; hominū fidem.
Hey/Ach/ha/mihi/tibi. ⁊c.
Infandū nomen interiectiue. Uerg. Nauibus infandū amissis
Item pronomē cum noīe interiectiue poniť: vt me miserū.
De modo et ordine resol uendi. m. Collige ergo ex dictis/q̄ posita orōne ante oculos / debes eam p clausulas/⁊ pūcta distinguere/principio verbū cōtēplari/ deinde verbi supposítū/consequenter casus/cū quib⁹ verbū cōbinať.
Rectum post quintū/cū verbo aduerbia iūcta.
Ordinabis vero sic: si affuerit vcťūs ab eo facies initiū. q̄ si non fuerit/a nominatiuo incipies. Deide verbum suo cum aduerbio quod verbum determinat pones.
requirit in resolutione.
Quie verba duo/semp petit ante locandum.
n. Dis pticula seu dictio/que vno verbo contenta nō est: quin ad pfectionē sentētie alterū requirat semp i resolutione debet pponi. Cuiusmodi sunt aduerbia ordinis/similitudinis/ temporis. Similiť omnis fere cōiunctio causalis et ratiōalis / vt insuper/tāq̄ quando/quia tardus est criminum vltor deus in populo sepe orta est seditio.

.i.latinis in
Oia que latiis inuenta aduerbia clausis
ut hem eus eccu ellu ne eya age utinam
Respõdent/mõstrãt/ phibẽtur/hortãt/ optãt
ut o heus ut proh pape
Siue vocãt: et quod dabit interiectio prefer.

Tu prefer. i. prius accipe in resoluendo omnia aduerbia inuẽta in clausis latinis: que respondent. i. que sunt aduerbia respondẽdi monstrant. i. monstrandi. &c.
Et similiter prefer. i. prepone in resoluẽdo vocabulum: quod interiectio dabit: ut pape quid audio? Vah qui distruis tẽplum.
.i. dictio negatiua/relatiua. i. grũs in ptes diis. i. dctõ intrrog.
Qd negat/atq refert/qd diuidit/aut rogat ipa
.i. pincipio. hoc pnomen
Fronte loces: sed precedẽs suus ante requirit.

In textu quinq sunt regule.
a. Prima est. licet dictio negatiua nõ monosyllaba in constructione oratoria finem orationis eleganter obtineat. In resolutione tñ semp prepont debet. Cicero. Quẽ ordentius te diligã habeo nemini. ordina sic. Neminẽ ego habeo quẽ diligã ardentius te. Seneca. Qui turpius te loquitur audiui nunq. Plautus. Quis te inhonestius viuit/prorsus nescio.
b. Secũda. Quamuis relatiuũ semp aliquid referre debeat: tamẽ suo verbo a cuius parte posteriori regit in resolutiõe pponi ɔstat. Hierony. Viuit deus quẽ adoro. Lactan. Mortui sunt parẽtes quos lugeo. Sedu. Quo regimur deus oipotẽs sup oia regnat.
c. Tertia. Ubiubi res/ que diuiditur/ nr̃o in sermone collocata sit: in facienda resolutione frontem clausule sibi vendicat. Lactan. Rationales sunt quedam creaturarũ: et quedam irrationales. Sic ordinatur. creaturarum. i. inter creaturas/ quedam sunt rationales: et quedam irrationales. Cicero. Honesto sunt animo quidam hominum: et quidam inhonesto. Aristoteles. Quantitatis aliud continuum: aliud discretum.
d. Quarta ubicũq dictio intrrogatiua in cõstructiõe orõnis ponat resoluẽdo pferri debet. Verg. Sed vos/qui tandem/ quibus aut venistis ab oris. Idem. Quem das finem rex magne laborum.

Quintilia. Quem gloria dignū putes: nisi quē virtus extulit.
e. Quinta. Omne relatiuū et demonstratiuū est cassum & vanum nihilqꝫ significat: vbi sine relatione vel demonstratione ponitur ꝙ fere fit dum vinca contenta sunt verbo: vt dūm formidabunt aduersarij eius. Atqꝫ ideo suus/a/suum/quocunqꝫ in casu habeatur. Antecedens obliqui casus sibi pferri postulat. Stathius. Queqꝫ suus mentem/ malus error fascinat. Virg. Trahit sua queqꝫ voluptas. Pers. Velle suum cuiqꝫ est/ patrē sequitur sua ples. Vide ergo in his et silibus resolutionē ab obliquo icipias.

Resolutio onteccedētis cum relatiuo.

in simili casu.

Quando relatiuum cū pcedente iungatur
Et verbo/aut adiectiuo disconuenit: ipsam
Nil super addendo clausam de iure resolues.

f Quoties relatiuum cū suo verbo antecedenti preponitur: et ambo in casu congruūt: licet cū verbo vel adiectiuo sequēte in casu discordent: nihil tamen in resolutione grāmaticali supplere debes. Nec casus pro casu ponitur: velut indocti sopniāt: quia nō solum grāmaticis: sed etiam ipsis oratoribus/ per quā venusta locutio est. Si rationē queris: vsus quē penes loquendi norma est: ita obtinuit. et in quatuor obliquis creberime obseruatur.

g. De gtō/ cui⁹ indigeo auxilij/paruū est. Quoꝝ recordor bñfitioꝝ maxima sunt:

h. De datiuo. Cui operam gnauo. i. incisco discipline vtilissima est quibus inseruio viris/ honestissimi sunt.

i. De accusatiuo. Quē nuper emi librum/ mendosus est. Quos ex nuncio recepi aureos/ ferriminati sunt.

k. De ablatiuo. A quo illud audiui/ hominē credendus est. Quib⁹ cum versor socijs/ litterati putant. Si aūt in cōstructione antecedens relatiuo prepositū inuenias; in resolutione relatiuū pmo Verbū sequendo. antecedēs tertio loco constituens: si añcedens cū aliquo sequenti in casu discordet non curabis. Virg. Vrbem: quā statuo/vra est. Sic resolue. quā statuo vrbē vra est. Therē. Eunuchum: quem dedisti nobis/quas turbas fecit. Ordi. Quē dedisti nobis eunuchum/quas fecit turbas. Johānes. Sermonem: quem audistis non est meus. Dispone. Quem audistis sermonē/nō est meus. De alijs pariformit dicēdū coiecta.

Rectū post quintum/cū verba aduerbia iūcta.

a. Post iam dictas perticulas: vctus si sit in orone poni debet/ et post vocatiuū noiatiuus cū verbo psonali/ et suo aduerbio. Alas myserable creature/ that god shall iuge the: whom thou feerest nat now to puoke to displeasure. Ve miserāda creatura/ de⁹ ipse iudicabit te: quē tu nūc nō times ad iracūdiā puocare. Elu. fo. 71

Dictio recta suo/ sit postponenda regenti.

b. Dictio/ que regit/ precedere debet in resolutione: et dictio: que regitur immediate sequi.

Et nota/ q quilibet ps orōnis/ dempta coniunctione/ casū post se gubernat/ quēadmodū per nřam Isagogen euidēti⁹ declarat.

c. Item post nominatiuū noialem/ plerūq genitiuus/ dtūs/ actūs vel ablatiuus/ heret: vt filius multa virtute/ similis pri suo/ faciem/ laudatur ab hominibus.

e. Adiectiua quoq noialia pnominalia/ debēt pconstrui suis substantiuis cōiunctim: vt bonus puer a good chylde. Sed adiectia participalia postponūtur et diuisim: vt puer verberat⁹ flet. Sic ordinat: puer a childe/ vberatus beten/ flet wepeth. Verūtamen qñ adiectiua noialia/ vel pronoialia/ regūt post se gtm/ dtm/ acm vel abltm/ post substātiua resoluēda sunt/ diuisim: vt virgo pudica vultu erubescit. Sic ordinatur. Virgo a mayde/ pudica. i. pura chaste/ vultu the coūtenaunce/ erubescit waxith shamfast.

f. Dicta quoq appositiue/ sic ordinātur. Chara deū soboles/ magnū Iouis incremētū. Ordo. O salomine subaudi chara soboles deū/ p deoꝝ subaudi existēs magnū incremētū: Iouis aspice. &c.

Dictum quoq. i. accusatiuus cum infinitiuo sic resoluitur.

Diuitias multos pdere notū est. i. q diuitie multos pdunt.
Diuitias mltos pdidisse notū est. i. q diuitie multos pdiderūt
Diuitias multos pditum ire constat. i. q diuitie multos pdēt.
Diuitias multos perdituros esse.

Exemplum in passiuis.

Iustos saluari certū est. i. q iusti saluent certum est.
Iustos saluatos esse certū est. i. q iusti saluati sunt/ certū est.
Iustos saluatos ire vel saluandos esse certum est. hoc est q iusti saluabuntur certum est.

g. Nota/ q sicut hēmus dicta ante verbū: ita/ et post verbū: q̄ etiam resolui in appellata debēt modo supradicto. Ut credim⁹ oia deū gubernare/ gubernasse/ gubernatū ire. Resoluitur sic. Credim⁹ q deus oia gubernat/ gubernauit/ gubernabit. Itē dñe quid me

vis facere.i.quid vis/ꝙ ego faciam. Item iubeo tibi studere non est opꝰ resolutione.sed iubeo te studere.iã opꝰ ẽ resolutiõe dicta. Quod si duo accusatiui infinitiuo ꝓponuntur: primioꝛ verbo a pte anterioꝛi ꝛ regitur ⁊ resolui debet vt posse Chꝛistianos ifideles vincere/nõ credo.i.nõ credo ꝙ infideles possunt vicere Chꝛistianos. Sed posse infideles chꝛistianos vincere nõ credo.i. non credo/ꝙ Chꝛistiani possunt vincere infideles.

Que varios casus poscunt me iungito verba.
Sed similes casus poscẽcia iungere possis.

Non ea que varios regunt casus verba recte iungũtur.affirmatiue aut negatiue/sed que cum similibus casibus construuntur. Non itaqꝫ dicendũ/nec adiuuisti/nec nocuisti.
Sed nec adiuuisti/nec offendisti/recte effertur.

Quod varios inter structus concludit illi.
Cũ quo conueniat semper coniũgere debes.

h. Quoties aliquid inter diuersa accidentia ponitur/facienda est resolutio.vt a parte anterioꝛi/nulla disconueniẽtia habeatur. Qð fit sex modis.

i. Pꝛimo.vbi participiũ pꝛeteriti tẽpoꝛis inter substantiua diuersoꝝ generum/aut numeroꝝ / collocatur. Johẽs. Verbũ caro factum est. Gregorius. Vinũ ꝙ iussa fundere mutauit vnda oꝛiginẽ.i.vnda iussa fundere/vinũ mutauit oꝛiginẽ.i.naturã.

k. Secundo. Vbi verbum substantiuum inter duos nominatiuos diuersoꝝ numeroꝝ ponitur. Theren. Amantiũ ire/ amoꝛis reintegratio est. Ouid. Vestes quas geritis/soꝛdida lana fuit.

l. Tertio: vbi relatiuum substantie/inter duo nomina diuersoꝝ accidentium constituitur: quod sequenti sepius congruit. Salust. Est locus in carcere: quod Tullianum appellatur. Cicero Ea ꝑlustrauit volumina/quam philosophiam vocauit.

m. Quarto. vbi relatiuum accidẽtis pꝛioꝛi substantiuo obsequitur posterioꝛe neglecto. Verg. Tale tuũ carmẽ nobis diuine poeta/ quale sopoꝛ fessis in gramine. Plautus. Tale mihi capitulum hoc mediusfidius /quale Veneris ymago.

n. Quinto. vbi oꝛatio est zeumatica. Virg. Huc ades o Melibee caper tibi saluus ⁊ hedi. Idẽ. Hic illius arma : hic currus fuit.

o. Sexto. vbi est ꝑlepsis. Persius. Scribimꝰ inclusi numeros ille hic liber / grande aliquid. Catulus. Hic currimus Baias / alii rapiuntur Athenas.

a. Pro practica dictarũ reglarũ ponunt hic q̃dã virgiliana carmi-
Primo ex quarta egloga. (na.

At tibi prima puer nullo munuscula cultu
Errantes ederas passim cum baccare tellus
Mixtaq; ridenti colocasia fundet achanto.

b. Hic tu incipe a nctõ: vt o tu puer in pmo carmine/ & sequit ntũs tell⁹/ i scdo/ & sequit vbũ/ fũdet/ i tcio: postea sequit dtũs/ tibi/ deinde actũs pma munuscula: tũc abltũs/ nullo cultu. i. sñ aliquo labore: tũc resumit fũdet cũ aliis actis & abltis cũ ppositionib⁹. &c. ita optebit sẽp ꝯstructionẽ q̃rere p reglas supradictas. Idem
Fracti bello/ fatisq; repulsi. Ex scdo eneydos.

Ductores danaũ: tot iam labentibus annis:
Instar mõtis equũ diuia pallad; arte/ edificat

c. Traducit sic incipiẽdo a ntõ ductores/ & nõ sequit imediate vbũ psonale/ q; regit gtm/ & cũ hoc sequũtur duo adiectiua pticipalia regẽtia abltm/ post illa sequit vbũ edificãt equũ instar mõtis diuina arte palladis/ & hoc dico tot ãnis labẽtib⁹: q̃ ablti licz ponãtur int suppositũ & appositũ. nõ tñ debẽt ibi sz i fine resolui. Ex. 3.

Ast illũ erepte magno inflãmatus amore:
Cõiugis & furiis scelerũ agitatus Horestes:
Excipit incautũ/ patriasq; obtrũcat ad aras.

d. Cõstruit sic. Horestes inflãmatus magno amore ꝯiugis erepte. i. sibi capte per Pyrrhum/ & agitat⁹ furijs scelerũ. sequitur iam vbum/ excipit. i. interficit illũ Pyrrhũ incautũ. i. improuisũ. &c. Ecce quot casus mediãt int ntm/ suppositũ/ & verbũ appositũ.

e. Notand̃ est etiã q̃ i ꝯstructionib⁹ & traductionib⁹ sepissime itelligit vbũ substãtiuũ est/ fuit/ erit: vt gl'ia tibi dñe. &c. Sepe itelligit ntũs/ & q̃nq; resumit ntũs p⁹us posit⁹. Preterea i relatiuo q̃ frequent intelligit añcedẽs. s. ille. Itẽ añ pasche/ intelligit festũ sexto kalendas marcias/ itelligit die añ. Ita quoq; & vba itelligũt plerũq; scdz exigẽtiã sentẽtie. vtz Verg. i pmo. Tãtas audetz tollere moles: quos ego. orõ ipfecta est. & loquit neptun⁹ ad vẽtos/ & itelligit castigabo vl' sile. Ther. in andria. Quẽ q̃dẽ ego si sensero. hec est orõ ipfecta & trũcata: quo mõ loquẽdi vtunt irati & cũ motõe capitis pnũciãt. intelligit si sẽsero supple dauũ ipedire nuptias: ipm puniã vl' sile. Ther. i ennucho. Ego ne illã: q̃ illũ/ q̃ me/ q̃ nõ. i. ego ne illã Thaidẽ vlciscar/ q̃ illũ Trasonẽ recipit: q̃ me exclusit. &c. Et est in dictis oĩb⁹ color/ dict⁹ aposiopesis

Itē in legēda sctē Agathe mētē sanctā spontaneā hūit/honorē pbuit ꝫ patrie liberationem impetrauit. Ita suo modo de alijs prout sententia requirit. Quatuor sūt cautele traducētis.

e. Quatuor cautele. Prima est ne semp traductio fiat vt verba sonant. as the tree hā geth full of apples. arbor onusta est pomis. Item econtra diffi- cile est senibus verba dare. i. decipere.

f. Scđa equiuocorꝫ sumatur significatū conforme. vt Salomon fecit sibi ferculum. i. currum non dapes.

g. Tertia determinās referatur ad conueniens determinabile / vt antequā gallus cantet/ter me negabis.

h. Quarta/si fuerit orō figuratiua/vt pflatit fistula buccas/ppala ge est. i. bucce pflauerūt fistulā. Aut color rethoricus. vt egregiā vero ladē/et ampla spolia fertis tuꝙ/puerꝙ tuus. yronia est.

Triginta pcepta elegan- ciarū. i.

Verbū finis amat: ceu Christū iustus honorat

Idem īsigne petit generale ve nomē: vt omne.

Venuste ponimus obliquum in principio: suppositū in medio ꝫ vbū in fine: vt vbū finis amat. Idē finis petit insigne nomē: vt que dicis sunt egregia / et generale. i. vniuersale.

Mobile vult fixo preponi: ceu bona virgo.

Vultꝙ interponi quicꝗ: vt bona virginis ora

.i. relatiuū sciēt interponi. Recusꝙ vir/q̄ bū viuit/est bonꝰ

Qui tū hoc refugit: bonꝰ est vir q̄ bene viuit.

.i. relatiuū .i. ei/ꝙ deberet esse aūs. i geñe/numo ꝫ casu

Qui vult preponi/referēdo/ꝙ assimilari.

Sic dictū est/recidere manu/quas legerat herbas ab Ouidio.

Qui quoꝙ preponi sic vult vice prepositure.

Per virtute tua facis hoc: dic que tua virtus.

Verbaꝙ cōmutāt referēs pulchre/atꝙ relatū.

k. Relatiuū ꝫ aūs interdū venuste cōmutant verba/vt qđ sit rela- tiui inter positi fiat aūtis: et ꝙ erat aūtis fiat relatiui postpositi/ vt Cicero/qui fuit eloquentissimus / vicit ceteros oratores. Dic Cicero/fuit eloquentissimus / qui ceteros oratores vicit.

Auget dicta quidem pclaro predita fine.

l. Dictio quidem augens (ꝙ prius dictum est) pulchre ponitur in fine cum eleganti particula. vt que iusseris obibo omnia/et qui- dem libenter. ꝛc.

Nuda stilus medius prefert: ornataqꝫ sũmus.

a. Stilus mediocris auspicabitur a nudis vbis: vt Põpeius oim Romanoꝝ (tum armis/tum consilio facile) princeps fuit. Sublimus autem stilus aberornatis: vt oium Romanoꝝ tũ armis tũ consilio facile princeps ma gnus Põpeius fuit.

Rectori patrius pfertur: vti Jouis ignis.
Sepe gerũdiuis sermonẽ ornabo locandis
Nobilium ritu: nisi iũcta relatio subsit.

b. Pro gerundijs casum verbi sui regentibus: venuste vtemur gerundiuis nominibus constructis/ more adiectiuoꝝ cũ casu verbi vt ornabo sermonẽ locando gerundiua: venustius dicam; gerũdiuis locandis: et tui amandi/ꝙ te amandi gratia. Nisi tũ (iquit Valla) relatiuũ interponatur / quia tũc solis gerũdijs locus est vt fecisti potestatẽ dicendi oia; que vellem: nõ dicẽdorũ oim.ꝛc.

Qui potius fixo / iungetur posteriori
Presertim proprio: velut vrbs qð dicit argos
Per ꝙ / et ꝑ primo: longe multoqꝫ secundo
.i. proprium sociabo.
Et gradui sũmo: cuiꝙ pro valde iungabo
Romana er grecis vox fiat / et ex peregrinis.

c. Ex genitiuo in os/ vel accusatiuo in a / nominis greci/interdum fict nominatiuus latinus in vs secunde/vel in a pme: et ex voce barbara vox latina: vt ex huius delphinos / hic delphinꝰ. ex hãc cassida/hec cassida: ex ntõ abaham/ ntũs abrahamus.ꝛc.

Jn dandi casu mutetur mobile fixo
Est inter posito: tibi res est vtilitati.
Tũ vel et in rebus paribus merito geminamꝰ
Que minor est sibi cũ ꝑponit / tũqꝫ sequẽti
Magne virtutis dicetur rite poeta.
Nõ quoqꝫ grãmaticũ ẽ: magnꝰ virtute ꝓbat.
Historicus: magna virtue orator habetur.
Infinitiui vim tradens participanti.
Inuentã cura virtutẽ/vbi facto opus extet
Dum partit neutrum / ceu fixũ vult genitiuũ.

Versciculi Ascenciani.

Sepe parum lucri/multum sudoris habebit.

Mobile quod pariter subiecti proprietati
Debetur duplici: tum vult aut et geminari
Pro fixo & patrio geminet coniũctio fixa

Sic molem et montes pro molem montium habemus.

Sepe supina p a suppleto gerundia per dũ.

Terribile est factu. pro terribile ad faciendum.

Vox dure sonitans voces petit equiparãtes
Gloria/laus/viciũ/scelus addẽtur genitiuis
Egegie si quẽ laudabis/siue notabis.
Utraqz si in numero ꝑeunte vel alťa vox est
Mobile vel verbum quadrabit proximiori
Sin in plurali sint ambe: nobiliori
Pro patre sit nat⁹ si mollius hic sonat illo
Quarti verba modi/ꝑ verbis dixero primi
Teqz modo quinto/dẽptis ꝗet vt: decet vti
Sepe negãs aliquid cõtrariũ adduxeris ei⁹.

Non mediocris erit mihi summa peritia dicta.

¶ Finis.

Hec in presentiarum nostris nouiciis suf-
ficiant discẽda: ipsis deo auspice post
hac plura collaturus. Belland.

Errata in precedenti opusculo corrigenda.

Folio/latie/linea			
pmo	scda	septia	Rudimenta/adde comprenderentur
		22	Viderent/lege viderem
		25	Vtatula / lege etatula
		30	Potarim/lege putarim
2	1	6	Adde titulum. Prima grāmatice artis Isagoge
	2	5	Dicunter / lege dicuntur
		16	Diction / lege dictio
		21	Constructione / lege constructio
		33	Casu aut corpus / deleatur aut
3	2	16	Diuisum / lege diuisim
		28	Has / lege hos
4	1	1	In pri genitiuo harum/lege datiuo/et dele harum
	2	32	Vuin / lege Iuni
5	1	14	Cubiliorum / lege cubilium
	2	10	Prefige lrām b in margie.28.c.35.d. vlti me.e.
6	1	10	Epicenum / lege epichenum
		28	Thowght / lege taught
	2	15	Constraynynge of/adde casuall
		16	Constructio/lege constrictio
		2	Nisi/adde a.eadem / le.eandem ptinet/lege ptineāt
		25	Prapse/adde fo.24.h
		26	what/scribatur cum.w.capitale
7	2	6	Vterius vteri/lege vtrius vtri
8	1	10	Dispiciunt/lege despiciunt
9	1	8	Sic paciscor/lege sicq paciscor
	2	24	Infinitiuo/lege Indicatiuo
10	1	27	Corrigat lector optatiuū vbiq ad opinionē suam
	2	1	In plurali/lege cum
12	1	36	Signa in margine(de verbo impersonali)
19	2	16	Adde (et subtus) 23. pinaculum / lege pinaculo
		30	Effectus / lege affectus
20	1		Pone titulum. Scda grammatice artis Isagoge
		4	Ganmer / lege grammer
20	2	5	Signa cum lrā E in margine 11 cum f
		17	Dele in 19 prepone In
		26	Signa cum littera G in margine
22	1	8	Deleat̄ illud(totum et ptes)zeuma sine g scribatur
	2	3	Prepone f in margine 8 g: 15. h.

